

บริษัทสมบัติทัวร์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 128/10 ถนน บุนลุมประพาส ตำบล จองคำ อําเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000
เบอร์โทรศัพท์ 053-613211

พิกัด X= 391142

พิกัด Y=2133239

รถที่ให้บริการ

ที่จำหน่ายตั๋ว^{*}

เวลาเปิดทำการ เปิดบริการเวลา 08:00 น. ถึงเวลา 21:00 น. (พรรภกฯ กองบัญชี: 10/09/2550)

บริการและอัตราค่าบริการ

ข้อมูลการเดินทาง กรุงเทพฯ - แม่ฮ่องสอน สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์จะเดินทางไป กรุงเทพฯ ปัจจุบันมีผู้ให้บริการรายเดียวคือ บริษัทสมบัติทัวร์ มีรายละเอียดการเดินทางระหว่าง กรุงเทพฯ - แม่ฮ่องสอน ดังนี้ (พรรภกฯ กองบัญชี: 10/09/2550)

ตารางโทรศัพท์ติดต่อสอบถามรายโดยสาร กรุงเทพฯ – แม่สระบุรี – แม่อ่องสอน

ที่นทาง	สถานี	โทรศัพท์
กรุงเทพฯ	สถานีขนส่งหมอชิต	(02) 936-2495-6
อ้อเกอขุนยวม	ถ.ราชบูรณะ 1	(053) 69-1139
แม่สระบุรี	ถ.แม่สระบุรี (ตรงข้ามกับปั๊มน้ำมัน ปตท.)	(053) 68-1532
แม่อ่องสอน	ถ.ขุนคุณประพาส	(053) 61-3211

ตารางค่าโดยสารรถปรับอากาศชั้น 1 กรุงเทพฯ – แม่อ่องสอน จำนวน 2 เที่ยว

ปลายทาง	เวลาออก (น.)	เวลาถึง (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	เวลาเดินทาง (ชม.)
กรุงเทพฯ	14.00	05.30	1.บุคคลทั่วไป 718บาท 2.ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519บาท	17
กรุงเทพฯ	15.00	06.30	1.บุคคลทั่วไป 718บาท 2.ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519บาท	17

ตารางค่าโดยสารรถปรับอากาศชั้น 1 แม่อ่องสอน – แม่สระบุรี – กรุงเทพฯ จำนวน 2 เที่ยว

ปลายทาง	เวลาออก (น.)	เวลาถึง (น.)	ค่าโดยสาร (บาท)	เวลาเดินทาง (ชม.)
แม่สระบุรี	14.00	05.30	1. บุคคลทั่วไป 718บาท 2. ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519 บาท	17
แม่สระบุรี	15.00	06.30	1. บุคคลทั่วไป 718บาท 2. ทหาร ตำรวจ พระสงฆ์ เด็ก 519 บาท	17

เงื่อนไขในการเดินทาง (พรรภิภา กองบัญชี: 10/09/2550)

1. ห้ามน้ำสีงสเปย์ติด หรือสัตว์ทุกชนิดขึ้นรถ
2. การเลื่อนการเดินทางต้องแจ้งให้ทราบภายใน 5 ชั่วโมง
3. บัตรจำนวนไม่ถ้วนคืนออกจากเลื่อนการเดินทางเท่านั้น
4. บัตรโดยสารมีอายุการใช้งานไม่เกิน 1 เดือน
5. สัมภาระติดตัวได้ไม่เกิน 3 ชิ้น น้ำหนัก 25 ก.ก. หากเกินจะคิดเป็นค่าระหว่าง 100บาท/ชิ้น
6. การคืนเงินจะหัก 10 % ของราคาที่ขาย

จำนวนพนักงาน/รถที่ให้บริการ (พรรภิภา กองบัญชี: 10/09/2550)

พนักงาน	จำนวน/คน	รถ	จำนวน/คัน
พนักงานขับรถ	2	รถปรับอากาศ	5
พนักงาน.bnรถ	4		
พนักงานจำนวนตัว	2		
กระเบื้องรถ	1		
พนักงานยกกระเบื้อง	1		

บริษัทการบินไทย

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 71 ถนน สิงหนาทบารุง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612220, 053-611367

พิกัด X = 392537

พิกัด Y = 2134159

บริษัทการบินไทย

เครื่องที่ให้บริการของการบินไทย

บริเวณสถานีบิน

บรรยากาศด้านนอกของท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน

เวลาเปิดทำการ เปิดทำการเวลา 08: 30 ถึงเวลา 17:30 น. (สุพัตร เกิดเวียงใหม่ : 10/09/2550)

บริการและอัตราค่าบริการ (สุพัตร เกิดเวียงใหม่ : 10/09/2550)

1. จำกัดช่วงสอนถึงเชียงใหม่ เวลา 11: 00 น. และ 17:05 น. ให้บริการเพียงวันละ 2 เที่ยว
2. อัตราค่าบริการ
  - 2.1 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 1 ปี คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 1 ปี 1,970 บาท
  - 2.2 ราคาลด อายุการใช้งาน 1 ปี คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 1 ปี 1,900 บาท
  - 2.3 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 3 เดือน คือสามารถไปวันไหนก็ได้ ภายใน 3เดือน 1,825 บาท
  - 2.4 ราคาเต็ม อายุการใช้งาน 1 วัน 1,655 บาท

บริษัท nokแอร์

สถานที่ตั้ง

ท่าอากาศยานแม่ส่องสอน ถนนสิงหนาทบารุง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ส่องสอน 58000
เบอร์โทรศัพท์ 053-612-057 ต่อ 106

พิกัด X = 392554

พิกัด Y = 2134143

บรรยากาศด้านในและที่จໍາหน่ายตัวโดยสาร

สถานีสำรวจภูมิศาสตร์อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานที่ตั้ง

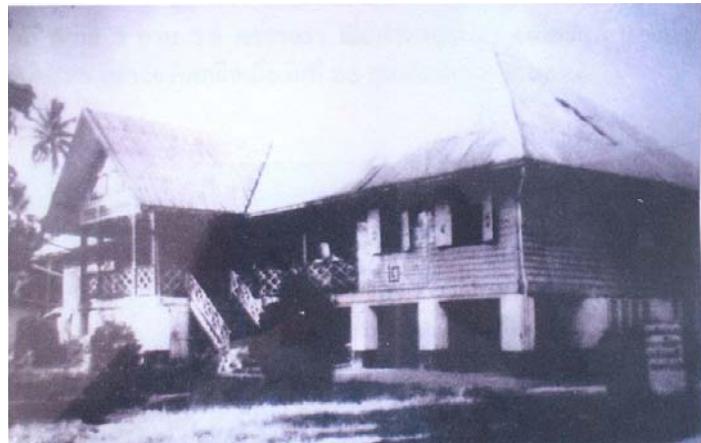
สถานีสำรวจภูมิศาสตร์ ถนนบุนลุมประพาส อำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน 58000
เบอร์โทรศัพท์ 053-611239

พิกัด X = 391586

พิกัด Y = 2134730

ประวัติความเป็นมา

สถานีสำรวจภูมิศาสตร์อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ประกาศกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการสำรวจและกำหนดเขตที่ดินในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2456 สมัยพญาพิศลัยอ่องสอนบุรี เป็นเจ้าผู้ครองเมืองแม่ฮ่องสอน ขณะนั้นมีร้อยสำรวจเอก บุณฑานุณ ณรงค์เป็นผู้บังคับกองสถานีสำรวจที่สร้างขึ้น ตัวอาคารเป็นลักษณะป้อมปราการ มีมุขด้านหน้าปักหักสองข้างเป็นป้อมใต้ถุนสูง ล้อมรอบด้วยไม้สี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นบังเกอร์ มีช่องยิงเป็นระยะโดยรอบ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา บริเวณที่สร้างขึ้น ขณะนั้นเรียกว่า “ปางล้อ” ตัวอาคารหันไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นด้านหลัง ติดกับบริเวณบ้านของสิบตำรวจเอก ด้วง ไชยโฉก รวมเนื้อที่ของสถานีสำรวจ ทั้งสิ้น 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา และที่ทำการของกองกำกับการสำรวจภูมิศาสตร์จังหวัดแม่ฮ่องสอน กึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ในเนื้อที่เดียวกัน ต่อมา พ.ศ. 2474 รัฐบาลอนุมัติงบประมาณให้สร้างตัวอาคารสถานีสำรวจภูมิศาสตร์อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ขึ้นใหม่โดยรื้อหลังเก่าและสร้างใหม่ในที่เดิม (สถานีสำรวจภูมิศาสตร์อำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน บัญชี: 1-3)

สถานีตำรวจนครจังหวัดแม่อ่องสอนปี พ.ศ. 2475-2525

สร้างเป็นอาคารไม้ทรงปั้นหยา ใต้คุณสูง มีมุขด้านหน้า และมีบันไดขึ้นทั้งสองข้างของหน้ามุขเสาช่วงล่างก่อด้วยอิฐต่อขึ้นไปเป็นไม้ มีรือยตำรวจนอกไฟ จันทร์ไฟโอลิน เป็นผู้บังคับ กอง ทำการก่อสร้างโดยใช้แรงงานจากบรรดาข้าราชการตำรวจน้ำ ที่ประจำอยู่ในสถานีตำรวจนคร อำเภอเมืองจังหวัดแม่อ่องสอน มีสิบตำรวจนาร์ โก่ง ศิลปนันท์ เป็นหัวหน้าช่างไม้และพลอาสมัคร ดุษฎี พวงมาลัย เป็นหัวหน้างานปืนอิฐ ในวงเงินงบประมาณก่อสร้างที่ได้รับอนุมัติ 2,000 บาท แต่เมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่าใช้จ่ายเงินไปเพียง 1,200 บาท ที่เหลือ 800 บาท ส่งคืนกลัง จังหวัดแม่อ่องสอน (สถานีตำรวจนครอำเภอเมืองจังหวัดแม่อ่องสอน บัญชี: 1-3)

พ.ศ. 2525 กรมตำรวจนำใจพิจารณาฯ สถานีตำรวจนครอำเภอเมืองจังหวัดแม่อ่องสอน สมควรที่จะได้ทำการก่อสร้างขึ้นใหม่ จึงจัดสรรงบประมาณ จำนวน 4,529,625 บาท โดยให้สร้างบนพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรใหม่ เป็นที่ราชพัสดุเลขที่ 7 อยู่ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดแม่อ่องสอน เนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา เริ่มทำการก่อสร้างเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2525 สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 (สถานีตำรวจนครอำเภอเมืองจังหวัดแม่อ่องสอน บัญชี: 1-3)

สถานีตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2526-2547

ที่ทำการของสถานีตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สร้างขึ้นนี้ รวมที่ทำการของ กองกำกับการตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ สถานีตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอนเข้าด้วยกัน แต่แบ่งชั้นบนเป็นที่ทำการของกองกำกับการตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ ได้ย้ายที่ทำการจาก สถานีตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอนหลังก่า มาอยู่อาคารหลังใหม่ เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2523 พ.ศ. 2546 สถานีตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างที่ทำการหลังใหม่ จำนวน 12,900,000 บาท สร้างบนพื้นที่ราชการพัสดุเลขที่ มส 690/03 แปลง 3218 เนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 76 ตารางวา (สถานีตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอนจังหวัดแม่ฮ่องสอน นปป: 1-3)

สถานีตำรวจนครจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่สำรวจภูธรอำเภอเมืองแม่ส่องสอน ได้ข่ายที่ทำการจากอาคารที่ทำการเดิมที่ร่วมกับตำรวจนครจังหวัดแม่ส่องสอน มาปฏิบัติหน้าที่ ณ ที่อาคารทำการหลังใหม่ (ปัจจุบัน) เมื่อ 5 สิงหาคม 2547 เป็นต้นมา (สถานีสำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดแม่ส่องสอน มปป:1-3)

ถนนบิน

สถานที่ตั้ง

ท่าอากาศยานเมืองแม่ร่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ร่องสอน 58000
เบอร์โทรศัพท์ 053-612057 โทรสาร 053-611499

พิกัด X = 392537

พิกัด Y = 2134159

ประวัติความเป็นมา

ถนนบินแม่ร่องสอน เริ่มก่อตั้งขึ้นประมาณกลางปี 2482 พื้นที่เดิมเป็นที่นาของรายภูรโดยทางจังหวัดได้รับบริจากจากหนดี เมื่อได้มาริ่งเพียงแต่ปรับปรุงคันนาให้เรียบร้อยพอเป็นที่ขึ้น-ลงของเครื่องบินได้ มีความยาวประมาณ 600 เมตร กว้าง 2.5 เมตร ทิศทางทางวิ่งเหนือ-ใต้ อันเป็นที่ตั้งของสถานี เอ็นดีบี. ในขณะนั้นไม่มีอาคารของกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับทางวิ่งนั้นเอง เมื่อมีเครื่องบินมาขึ้น-ลง เจ้าหน้าที่ซึ่งมีที่ทำการอยู่ในเมืองจะนำล้อเกวียนเที่ยม โคงคู่ออกมารับสัมภาระของผู้โดยสารเข้าเมืองไป ระยะทางจากสนามบินเข้าสู่ตัวเมืองประมาณกิโลเมตรเศษ พาหนะอื่นไม่มีบริษัทเดินอากาศ จำกัด เป็นผู้ทำการเปิดบินเป็นครั้งแรก ด้วยเครื่องบิน แบบแฟร์ไซลด์ ซึ่งบรรทุกผู้โดยสารได้ เที่ยวละ 3-4 คน โดยมีเส้นทางบิน เชียงใหม่-แม่ร่องสอน-แม่สะเรียง-เชียงใหม่ เครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศต่างๆ ยังไม่มี กำหนดการบินจึงขึ้นอยู่กับสภาพอากาศเป็นสำคัญ อยู่จนกระทั่งเกิดสังคมรัฐบาลครั้งที่ 2 จังหวัดบินไปประจำหนึ่ง เมื่อสังคมสงบ กองทัพอากาศได้ปรับปรุงถนนบินอีกครั้ง โดยเปลี่ยนแนวทางวิ่งเป็น ทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก (ในปัจจุบัน) พื้นผิวของทางวิ่ง เป็นดินลูกรังบดอัด ยาว 800 เมตร กว้าง 30 เมตร และเปิดให้ทำการบิน ขึ้น-ลง ได้ในเดือนกรกฎาคม 2489 ต่อมากองทัพอากาศได้มอบให้ สำนักงานการบินพลเรือน กรรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม ในขณะนี้ ต่อมาเปลี่ยนเป็นกรมการบินพาณิชย์ เข้าปรับปรุงเป็นถนนบินพาณิชย์ และบริษัทเดินอากาศไทยได้นำเครื่องบินแบบ แอร์ 5 ทำการบินแบบพาณิชย์ วันวันที่ 1 มีนาคม 2490 เป็นต้นมา และกรมการบินพาณิชย์ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมการขนส่งทางอากาศ ตามราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 51 หน้า 21 เล่ม 119 ตอนที่ 102 ค วันที่ 8 ตุลาคม 2545 (เอกสารจากสำนัมบินแม่ร่องสอน นปป.
:1-5)

เครื่องบินและสนามบินในอดีต

บริษัทการบินไทย

เครื่องที่ให้บริการของการบินไทย

บรรยากาศด้านใน

บรรยากาศด้านนอก

การพัฒนาท่าอากาศยาน

เมื่อสำนักงานการบินพลเรือน (กรมการขนส่งทางอากาศในปัจจุบัน) เข้ารับมอบหมายจาก กองทัพอากาศให้ใช้พื้นที่ปรับปรุงสนามบิน จึงได้เริ่มพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการบิน พาณิชย์เต็มรูปแบบ ดังนี้ (เอกสารจากสนามบินแม่ส่องสอน มปป. :1-5)

1. สร้างที่ทำการสถานีวิทยุ เป็นแบบชั้นเดียว ได้คุณสูง ต่อมาก็ได้ดัดแปลงให้คุณสถานีวิทยุเป็นที่ พักผู้โดยสาร
2. ปี พ.ศ. 2512 ปรับปรุง และต่อเติมทางวิ่งเป็น แอสฟัลติกคอนกรีต แทนดินลูกรัง ยาว 1,315 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหหลังวิ่ง ข้าง 7.5 เมตร เพื่อรองรับเครื่องบิน แบบ DC-3 (ดาวโกลเด้น) พร้อมลาน จอดเครื่องบิน ขนาด กว้าง 60 เมตร ยาว 180 เมตร ทางขับคู่ ขนาดกว้าง 15 เมตร ยาว 75 เมตร
3. ปี พ.ศ. 2516 ก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร หอบังคับการบิน สถานีดับเพลิง และบ้านพัก เจ้าหน้าที่ และบริษัทเดินอากาศไทย จำกัด ใช้เครื่องบินแบบ AVRO-748 บริการ
4. ปี พ.ศ. 2525 ปรับปรุงต่อเติมทางวิ่ง ไปทางทิศตะวันออก อีก 375 เมตร พร้อมเสริมผิวทาง วิ่ง ทางขับ และลานจอด เป็นทางวิ่งยาว 1,690 เมตร กว้าง 30 เมตร บริษัทการบินไทย จำกัด ใช้ เครื่องบินแบบ AVRO-784, ต่อมาก็ใช้ SHORT-330 และ SHORT-360 ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นแบบ ATR 42, ATR 72 และ BAE-146 ตามลำดับ
5. ปี พ.ศ. 2539 ปรับปรุง ต่อเติมทางวิ่ง ไปทางทิศตะวันออกอีก 250 เมตร พร้อมเสริมผิวทาง วิ่งเดิม ทางขับ และลานจอด รวมเป็นทางวิ่งยาว 2,000 เมตร กว้าง 30 เมตร ทางวิ่งเพื่อทางทิศตะวันตก ยาว 60 เมตร กว้าง 30 เมตร ไหหลัง 7.5 เมตร
6. ปี พ.ศ. 2540 ก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร พื้นที่ 8,140 ตารางเมตร สามารถจุผู้โดยสารใน ชั่วโมงเร่งด่วน ได้ 300 คน หอบังคับการบินสูง 7 ชั้น อาคารชุดพักอาศัย 1 หลัง ขนาด 10 ครอบครัว โรง เก็บเครื่องกลหน่วยดับเพลิงและภัยวัย วงเงิน 163,120,000 บาท โดย หจก. งานวางศูนย์งานการซ่อม สีน้ำเงิน ตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม 2543 (ขยายสัญญาตามนัด กรม. 180 วัน) ได้มีการส่งมอบพื้นที่แล้วเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2543 งานเสร็จแล้วตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

7. ปี พ.ศ. 2542 ดำเนินการ

1) จัดทำและติดตั้งระบบไฟ RUNWAY THRESHOLD IDENTIFICATION LIGHTING SYSTEM (RTILS) จำนวน 1 ระบบ แล้วเสร็จ กุมภาพันธ์ 2543 วงเงิน 1,315,672 บาท โดย บริษัท โอล.วี.เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด

2) จ้างบริษัท เอ็น.เอ.เอ.กอลซัลแตนท์ จำกัด สำรวจและออกแบบ เพื่อขยายและปรับปรุงทางวิ่ง พื้นที่ติดตั้ง ระบบไฟนำร่อง(APPROACH LIGHT) ไฟนำเข้า (LEAD IN) ตามโครงการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของสนามบินระยะ 5 ปี (2542-2546) รวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยรอบบริเวณลานจอด และทางขับ การสำรวจแล้วเสร็จ 30 พฤษภาคม 2542

8. ปี พ.ศ. 2544 ดำเนินการ

จ้างเหมาซ่อมแซมผิวแอสฟัลต์ติดคอนกรีต ทางวิ่ง เพื่อลานกลับลำ ทางขับ ลานจอดเครื่องบิน ทาสีเครื่องหมายต่างๆ และงานอื่นๆ โดยว่าจ้าง หจก.เชียงใหม่ 99 คอนสตรัคชั่น วงเงินทั้งสิ้น 13,521,004.71 บาท กำหนดระยะเวลา 180 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2545 งานแล้วเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

9. ปี พ.ศ. 2545 ดำเนินการ

1) จ้างเหมาปรับปรุงห้องน้ำคนพิการและโถงทางเข้า-ออก โดยว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วนจำกัด รวมชัยแม่ช่องสอน ค่าวัสดุ วงเงินทั้งสิ้น 430,000 บาท กำหนดระยะเวลา 60 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2545 งานแล้วเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

2) จ้างเหมาก่อสร้างลานจอดเครื่องบินและทางขับ ก่อสร้างถนนและลานจอดรถlynท์ โดยว่าจ้าง บริษัท ทุนทรัพย์พัฒนา จำกัด วงเงินทั้งสิ้น 67,916,316.80 บาท กำหนดระยะเวลา 450 วัน สิ้นสุดสัญญาวันที่ 14 มิถุนายน 2546 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

10. ปี พ.ศ. 2546 ดำเนินการ จ้างเหมาก่อสร้างรั้วคอนกรีตบล็อก และต่อห่อปีดลวดหนาม เหนือรั้วคอนกรีตบล็อกเดิม จำนวน 629 เมตร โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด รวมชัยแม่ช่องสอน ค่าวัสดุ วงเงินทั้งสิ้น 1,288,800 บาท (หนึ่งล้านสองแสนแปดหมื่นแปดพันแปดครึ่ยบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา

120 วัน ได้มีการส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2547 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

11. ปี พ.ศ. 2548 ดำเนินการ

1) ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารที่พักผู้โดยสาร ทำการติดตั้งฟิล์มกรองแสง ผ้าม่าน ลิฟต์ สำหรับผู้พิการ โดยว่าจ้าง ห้างหุ้นส่วน จำกัด ศิริยิ่วน (ไอ.เอ.อส) วงเงินทั้งสิ้น 2,277,000 บาท (สองล้านสองแสนเจ็ดหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา 150 วัน ได้มีการส่งมอบเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2548 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

2) ปรับปรุงและติดตั้งไฟส่องทางวิ่ง ทางขับ ระบบไฟฟ้าسانานบิน พร้อมเสริมไฟล่อ ทางวิ่ง โดยว่าจ้าง บริษัท คвинตัส แอดวานซ์ โปรดักส์ จำกัด วงเงินทั้งสิ้น 34,722,000 บาท (สามสิบสี่ล้านเจ็ดแสนสองหมื่นสองพันบาทถ้วน) กำหนดระยะเวลา 240 วัน ได้มีการส่งมอบงาน เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2549 งานเสร็จตามสัญญา ผลงานทำได้ 100%

สถานะทางกายภาพ

อาคารสำนักงาน และทางวิ่งครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตเทศบาล ทางวิ่งส่วนที่เหลือ อยู่ในเขตองค์กร บริหารส่วนตำบลปางหมู และประกาศเป็นสنانบินศุลกากร ตามกฎหมายท้องถิ่น ให้สنانบิน แม่ช่องสอน เป็นสنانบินศุลกากร พ.ศ. 2544 ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 118 ตอน ที่ 60 ก ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2544

จุดที่ตั้ง

ละติจูด 19 องศา 18 ลิบดา 06 พลิบดา เหนือ

ลองติจูด 97 องศา 58 ลิบดา 39 พลิบดา ตะวันออก

สูงกว่าระดับน้ำทะเลplain ก 235 เมตร

มีเนื้อที่ 383 ไร่ 3 งาน 86.7 ตารางวา แบ่งเป็น

- ทหารอากาศ 233 ไร่ 0 งาน 49 ตารางวา

- กรรมการขนส่งทางอากาศ 150 ไร่ 3 งาน 37.7 ตารางงาน

สถานะทางกายภาพ

ทางวิ่ง (RUNWAY) ยาว 2,000 เมตร กว้าง 30 เมตร ทางวิ่งเพื่อทางทิศตะวันตก (11) ยาว 60 เมตร กว้าง 30 เมตร ไอล่าทาง 7.5 เมตร ผิวแอสฟัลติกคอนกรีต ทางวิ่งทิศตะวันตก-ตะวันออก (11-29)

ทางขับ (TAXIWAY) จำนวน 3 เส้น

- ทางขับ A ความยาว 67 เมตร ความกว้าง 17.50 เมตร
- ทางขับ A และ C ความยาว 67 เมตร ความกว้าง 20 เมตร ลานจอด บ. จำนวน 2 ลาน

จอด

- ขนาดกว้าง 68 เมตร ยาว 180 เมตร พื้นผิวแอสฟัลติกคอนกรีต
- ขนาดกว้าง 68 เมตร ยาว 127.50 เมตร พื้นผิวคอนกรีต ลานจอด อ.
- ความกว้าง 22.5 เมตร ยาว 22.5 เมตร จำนวน 3 ลานจอด ลานจอดรถยกต์
- ลานจอดใหม่ สามารถรองรับรถยกต์ได้ 161 คัน
- ลานจอดใหม่ สามารถรองรับรถจักรยานยนต์ได้ 40 คัน
- ลานจอดเดิม สามารถรองรับรถยกต์ได้ 116 คัน
- ลานจอดเดิม สามารถรองรับรถบัสได้ 5 คัน

ปัญหาและอุปสรรค ในการบริการท่าอากาศยานแม่ร่องสอน

ปัญหาและอุปสรรคในภาพรวม

สาเหตุ ด้วยท่าอากาศยานส่วนภูมิภาค ที่สังกัดกรมการขนส่งทางอากาศทั้งหมด 26 แห่งนี้ เป็นส่วนราชการ การบริหารจัดใช้ระเบียบกฎหมายต่างๆ ของราชการ ซึ่งกฎ ระเบียบทั้งๆ ที่ทางราชการกำหนดออกใช้บังคับ แก่หน่วยงานของราชการทั้งหมดโดยรวม ไม่ได้ลงในรายละเอียด

แต่ละประเภทของส่วนราชการ จึงทำให้การบริหารงานท่าอากาศยานไม่คล่องตัว ล่าช้า การแข่งขันจึงสู้ส่วนอื่นที่บริหารอิสระไม่ได้ทำให้ไม่พัฒนา บางครั้งการแก้ไขปัญหาต้องเป็นปัจจุบัน แต่ส่วนราชการ ทำไม่ได้ ต้องเป็นไปตามระเบียบ และขั้นตอนของราชการทั่วไป ในส่วนบุคคลกร ไม่สามารถที่จะคัด สรรบบุคคลกรที่มีความรู้ความสามารถ เป็นนักบริหารอาชีพเข้ามาบริหารได้ รวมทั้งบุคคลกรในสาย เทคนิค วิชาการ และปฏิบัติการด้วย เนื่องจากอัตราค่าจ้างและเงินเดือนยังใช้บัญชีของราชการทำให้ได้ ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มบุคคลกรที่ปฏิบัติงานในท่าอากาศยานของราชการ เมื่อเทียบผลตอบแทนกับ บุคคลกรที่ปฏิบัติงานด้านการเดินอากาศในลักษณะเดียวกัน เช่น บริษัทการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด และบริษัทการบินต่างๆ ผลตอบแทน จะแตกต่างกันประมาณสองเท่า จึงไม่จูงใจบุคคลกรให้เข้าสู่ระบบราชการมาบริหารท่าอากาศยาน

การแก้ไข ทางราชการควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข กฎระเบียบ ต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการ บริหารและดำเนินกิจการท่าอากาศยานให้เหมาะสมขึ้น แต่คงจะทำได้ยาก และใช้ระยะเวลานาน หาก จะให้รวดเร็วควรพิจารณาการแปรรูปจัดตั้งในรูปบริษัทขายหุ้น ให้ออกชนเข้ามาบริหาร หรือเป็นองค์กร มหาชน ให้เป็นองค์กรอิสระ สามารถบริหารงานได้เอง ในส่วนท่าอากาศยานที่มีรายได้น้อย ไม่จูงใจให้ เข้ามาบริหารก็ควรจะปิดบริการ การดำเนินการดังกล่าวควรให้รวดเร็ว เพื่อรับการแข่งขันที่รุนแรง ได้ประกาศใช้ เรื่องเปิดเสรีการบิน ซึ่งจะต้องมีการแข่งขันสูง (เอกสารจากสำนับบินแม่ห้องสอน นปป.

:1-5)

แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียง

จากข้อมูลการประชุมประชาสัมพันธ์เขตเมือง การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การจัดสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ระดับลึก และการสังเกต ทำให้ได้แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่

จากการศึกษาพบว่าเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียง มีสิ่งต่าง ๆ ที่ดึงมาเป็นจำนวนมากที่ความมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งแก่สิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่ประชุมประชาสัมพันธ์เขตเมือง และจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องจึงได้มีข้อสรุปตรงกันว่า จำเป็นที่ต้องมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ซึ่งแสดงถึงประวัติศาสตร์ วัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, มนุษย์สร้าง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ผู้รู้ ภูมิปัญญา และการท่องเที่ยว ระบบสารสนเทศจะมีประโยชน์ ในแง่ของการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ระบบสืบค้นข้อมูล ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ

2. การออกแบบบัญชีควบคุมและส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยใหม่

ปัจจุบันเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีอาคารบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทยใหม่ หลายหลังอาคารส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ มีหลายหลังที่เริ่มเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา การซ่อมแซมทำนุบำรุงให้มีสภาพเหมือนเดิมทำได้ยาก เพราะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ประกอบกับมีการสร้างอาคารร้านค้าในเขตเมืองเก่า โดยมีรูปแบบสถาปัตยกรรมและสีของอาคาร ไม่กลมกลืนสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวไทยใหม่ ดังนั้นเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีการออกแบบบัญชีควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล ให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย

ให้ญี่ปุ่นไว้ และออกแบบบัญชีติดตามการดำเนินการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม ปรับปรุง อาคาร บ้านเรือนที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทยให้ญี่ปุ่น

3. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองศูนย์ไทยให้ญี่ปุ่นศึกษา

ปัจจุบันเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนแม้ได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวทั่วชาวไทยและต่างประเทศนิยมมาเยี่ยมเยือนเป็นจำนวนมาก แต่ทว่าเมืองแม่ฮ่องสอนยังขาดศูนย์รวมหรือสถานที่จำลองรวบรวมวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี งานหัตถกรรม ประวัติความเป็นมาของเมือง และสิ่งดีงามต่างๆ ในรูปศูนย์ไทยให้ญี่ปุ่นศึกษาหรือพิพิธภัณฑ์ประจำเมือง ที่ประชุมประชาสัมgon เมืองจึงเสนอให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองขึ้น บริเวณลานวัดนันดรธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. การสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี้ยะ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ระดับลึก พบว่า เมืองแม่ฮ่องสอนมีวิถีศรีคันหนင์ที่มีวิกรรมที่กล้าหาญและสร้างคุณประโยชน์ต่อเมือง แม่ฮ่องสอนมากหมายหลายประการเพื่อเป็นเกียรติประวัติและห้ามนรุ่นหลังได้รู้จัก จึงมีข้อสรุปให้เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี้ยะขึ้นบริเวณสนามหญ้าด้านหลังวัดพระนون

5. การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์

ในระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนามตามสถานที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเกตพบว่าสถานที่ในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังขาดป้ายแสดงความเป็นมาและรายละเอียด บางแห่งมีป้ายแต่ขาดเรื่องราวที่น่าสนใจดังเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงสมควรสนับสนุนการจัดทำป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงประวัติความเป็นมา หรือเรื่องราวที่มีชีวิต และน่าสนใจตามสถานที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ วัด ถนน ศาลเจ้าพ่อ สิงห์คู่วัดพระนون โบสถ์วัดพระนون สำหรับวัดกำก่อ ภพงานประเพณีสำคัญประจำวัด และอื่นๆ

6. การสร้างทางจักรยานและการรณรงค์

สภาพบริบทของเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีถนนสายหลักในเมืองเพียง 2 สายแต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้รถชนิดรถจักรยานยนต์กันมากขึ้น ทำให้สูญเสียความคงทนของเมืองลง ครั้นจะสนับสนุนให้มีการใช้จักรยานกันมากขึ้น ก็อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้ใช้จักรยานได้ ง่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้จักรยานที่เป็นคนสูงอายุและเด็ก เนื่องจากถนนแคบและไม่มีทางจักรยาน

โดยเฉพาะ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรกำหนดให้มีการสร้างทางจักรยานในเขตเมืองเก่า และถนนรอบชานเมือง พร้อมทั้งจัดให้มีสปีดชาฟ์แห่งการรณรงค์ใช้จักรยานในทุกเดือน

7. การส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้าน

ในชุมชนชาวไทยใหญ่แต่โบราณนิยมปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมาก บริเวณหน้าบ้าน ปัจจุบันเริ่มนิยมการปลูกน้อยลง ทำให้ อัตราต้นกลมไม้ดอกไม้ประดับของชาวไทยใหญ่ หายไปเกือบหมด เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงมีการส่งเสริม สนับสนุนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับพื้นบ้านไทยใหญ่ เช่น ดอกเหมย เมี่ยง ไม้สะเป๊ ตันหมาก ตันโภคล เอื้องแซะ เอื้องคำ และอื่น ๆ พร้อมทั้งจัดประกวดพันธุ์ไม้พื้นบ้านหน้าบ้าน โดยสร้างแรงจูงใจในรูปแบบการคัดภายนอกเรือน

8. การส่งเสริมธุรกิจชุมชนในการผลิตและจำหน่ายอาหารไทยใหญ่

จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน ได้สะท้อนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารไทยใหญ่ว่า ชาวไทยใหญ่มีอาหารไทยใหญ่ทั้งประเภทของดาว และของหวานเป็นจำนวนมากรายการ แต่ปรากฏว่า มีประชาชนชาวไทยใหญ่เท่านั้นที่นิยมรับประทานกัน อาหารไทยใหญ่ ยังไม่เป็นที่แพร่หลายให้คนทั่วไปรู้จักลึกลงมากนัก เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมการผลิตและการจำหน่ายอาหารไทยใหญ่ของชุมชนให้รู้จักเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยจัดทำเป็นเทศบาลอาหารไทยใหญ่ หรืออาหารไทยใหญ่เพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

9. การผลิตสีในรูปแบบต่างๆ

จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน ได้สะท้อนข้อคิดเห็นว่า พบว่า มีข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงควรสนับสนุนผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดึงงานต่างๆ เพยแพร่แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจในรูปแบบ เอกสาร วิดีโอ ป้าย และอื่น ๆ

10. ระบบบำบัดน้ำเสีย

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน และผู้แทนครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่มีบ่อน้ำบำบัดน้ำเสียประจำครัวเรือน น้ำเสียจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะไหลไปลงยังลำน้ำปู และลำน้ำแม่ฮ่องสอน คาดว่าจะเกิดผลกระทบทางน้ำในอนาคตได้ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรดำเนินการดังนี้

10.1 กำหนดมาตรฐานส่งเสริมและบังคับให้ทุกหลังคาเรือนที่กำลังจะสร้างอาคารใหม่หรือปรับปรุงอาคารเดิมต้องสร้างป้อมบันดัน้ำเสียประจำรั้วเรือนไว้

10.2 กรณีอาคารเก่าที่ไม่มีระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย เทศบาลควรมีมาตรการสนับสนุนและบังคับให้มีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในลักษณะเป็นบ้าน 8-10 หลังต่อบ่อหรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

11. การฟื้นฟูสภาพลำน้ำ

จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่า ลำน้ำแม่ส่องสอน และลำน้ำปู่ ปัจจุบันแม้มีค่าน้ำภายน้ำอยู่ในระดับปกติ แต่จำนวนสัตว์น้ำต่าง ๆ และพืชพัก เช่น ปลา ตะพาบ น้ำ หรือต้นบอน ต้นผักกุด มีจำนวนลดน้อยลง และหากว่าในอนาคตถ้าไม่มีมาตรการป้องกัน และบำรุงรักษาอย่างชัดเจน คาดว่าจะมีสภาพไม่แตกต่างจากลำน้ำในเมืองต่าง ๆ ที่เต็มไปด้วยมลภาวะ เทศบาลเมืองแม่ส่องสอน จึงควรมีมาตรการดังนี้

11.1 สร้างกลไกของชุมชนให้มีส่วนร่วมเฝ้าระวังตรวจสอบมลภาวะทางน้ำอย่างสม่ำเสมอ

11.2 ควรมีการกำหนดเทศบัญญัติกันพื้นที่ห่างจากrin ฝั่งลำน้ำ ไม่น้อยกว่า 10 เมตร ไว้เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ ๆ หรือขยายต่ออาคารขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว

11.3 ประสานกับ อบต.ปางหมู และ สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์เพื่อรับรองค์ให้ประชารที่อยู่ในบริเวณสองฝั่งลำน้ำปู่และลำน้ำแม่ส่องสอนให้ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมี เพราะ สารดังกล่าวถูกชะล้างลงสู่ลำน้ำแล้วมีกระบวนการคัดกรองคัดลอกต่อสัตว์น้ำ ต่าง ๆ

12. การลดขยะกำจัดขยะ

ปัจจุบันเทศบาลมีการนำขยะประเภทเศษอาหาร เศษใบไม้ ใบหญ้า ขยายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนของแห้งก็ลดปริมาณโดยกระบวนการซีอิจิรีไซเคิล และทำการฝังกลบ โดยภาพรวมของการกำจัดขยะในเขตเทศบาลก็สามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งแต่ยังไม่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้มีผู้เสนอข้อคิดเห็นต่อปัญหาขยะดังนี้

12.1 ควรมีมาตรการงูง่าย และบังคับให้ร้านค้า พ่อค้า แม่ค้าลดการใช้ถุงพลาสติก ลงหันมาใช้ตะกร้า ถุงผ้า ใบทองหรือวัสดุอื่นที่สามารถรีไซเคิลได้

12.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนมีการแปรรูปขยะมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์

12.3 ประสานความร่วมมือกับ สถานศึกษาทุกแห่ง ส่วนราชการ ชุมชนและภาคธุรกิจ จัดรณรงค์การลดภาวะโลกร้อนจากขยะ

12.4 พัฒนาระบบคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน รถเก็บขยะ และการกำจัดขยะให้ชัดเจน

12.5 ความมีการประชุมประสานการจัดการขยะบริเวณรอยต่อกับตำบลปางหมูและตำบลพาบ่อong เพราะปัจจุบันมีการพิงขยะเรี่ยราดไม่มีระเบียบ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถดูแลได้ครอบคลุม

13. การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์

ปัจจุบันมีบุคคลหลายกลุ่มที่มีส่วนช่วยทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำให้เทศบาลเมืองแม่ร่องสอนเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย เช่นเจ้าของบ้านไทยใหญ่ ผู้ที่แต่งกายไทยใหญ่ ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจสิ่งแวดล้อม และผู้ใช้จักษณ์เป็นประจำ เทศบาลเมืองแม่ร่องสอนควรมีการจัดทำกิจกรรมบัตร และป้ายทองเหลือง เพื่อมอบให้แก่บุคคลหรือสถานที่ต่างๆ คือ เจ้าของบ้านสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ ผู้แต่งกายไทยใหญ่ พ่อค้า แม่ค้าที่ใช้วัสดุทางธรรมชาติในการบรรจุหีบห่ออาหาร และผู้ใช้จักษณ์

14. การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการ

ปัจจุบัน องค์ความรู้เกี่ยวกับแม่ร่องสอนในบางประเด็นยังมีข้อขัดแย้งทางวิชาการอยู่หลายประเด็น จึงควรมีการจัดให้มีเวทีวิชาการเพื่อช่วยกระตุนให้ นักวิชาการ ชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรับฟังปัญหา หาข้อสรุป กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาร่วมกันต่อไปในอนาคต

15. การส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

ปัจจุบันชุมชนในเขตเมืองโดยเฉพาะชุมชนปือกภาค มีการรวมตัวทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาดูของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุ ประชากรในวัยหนุ่มสาวเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ในอนาคตถ้ากลุ่มผู้สูงวัยเหล่านี้หมดไป จะทำให้ขาดกลุ่มผู้เชื่อมต่อในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมของชุมชนดังเช่นปัจจุบัน

พัฒนาโการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากผลการศึกษา ทั้ง 2 ส่วนข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาโการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนในระยะที่ 2 ขึ้น โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับวัฒนประสังค์และกิจกรรมตามโครงการดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.1 เพื่อพัฒนาและสร้างระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม
- 1.2 เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี คนตระ/เครื่องคนตระ ภาษาและการสื่อสาร ที่มีอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณใกล้เคียง ในรูปแบบต่างๆ
- 1.3 เพื่อสร้างแบบจำลองและแบบแปลนของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 1.4 เพื่อศึกษาและหาแนวทางให้เกิดเวทีทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี คนตระ/เครื่องคนตระ ภาษาและการสื่อสาร ที่มีอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และบริเวณใกล้เคียง
- 1.5 เพื่อหาแนวทางผลักดันให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีเทศบัญญัติโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการสนับสนุนและอนุรักษ์ไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตไทยใหญ่
- 1.6 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนในเขตเมืองและบริเวณใกล้เคียงมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตชาวไทยใหญ่ไว้อย่างมั่นคง

2. กิจกรรมหลักของโครงการ

- 2.1 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม โดยการกำหนดความต้องการของระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ออกแบบระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จัดเก็บข้อมูลลงในฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ตรวจสอบความถูกต้องและ

แก้ไขข้อมูลเบื้องต้น สร้าง Prototype ระบบทำงาน เพื่อทดลองใช้ ดำเนินการเขียนโปรแกรมตาม Prototype ทดสอบและแก้ไขระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ติดตั้งและใช้งานระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม

2.2 การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ยอดนิยม เช่น wikipedia panoramic

2.3 เผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาจากระยะที่ 1 ในรูปแบบต่างๆ เช่นเอกสาร แผ่น VCD มัลติมีเดีย ป้ายประชาสัมพันธ์ และแผ่นป้ายโฆษณา

2.4 ประสานงานภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และผู้ประกอบการภาคธุรกิจ สร้างแบบแปลนพิพิธภัณฑ์มีชีวิต

2.5 จัดเวทีเสวนาทางวิชาการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ชนบทเนียม ของชาวไทยใหญ่อย่างต่อเนื่อง

2.6 ประสานเทศบาลเมืองแม่ส่องสอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติเจ้าแม่นางเมี้ยะ

2.7 ประสานและผลักดันให้ภาคราชสังคมร่วมกันทำให้เทศบาลเมือง แม่ส่องสอนออกเทศบัญญัติในการควบคุม และสนับสนุน บ้านเรือน อาคาร ที่คงไว้ซึ่ง สถาปัตยกรรมไทยใหญ่ การสร้างทางจักรยาน ระบบบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือน การจัดการขยะ และการกันทึนที่สองฝั่งลำน้ำเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับสาธารณะประโยชน์

2.8 ประสานให้เทศบาลเมืองแม่ส่องสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยใหญ่

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการศึกษา โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองนรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสรุปประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา และ ข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์แหล่งท่องเที่ยว สถาปัตยกรรมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณี ดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อหาแนวทางและกลไกการเขื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน กลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงและเพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองนรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีการศึกษามีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. จัดประชุมเพื่อรับฟังความเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยพร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. จัดเตรียมทรัพยากรที่จำเป็นดังนี้

2.1 ยึมครุภัณฑ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกวีดีโอ เครื่องคอมพิวเตอร์

2.2 คัดเลือกพนักงานเก็บข้อมูลภาคสนาม และผู้ประสานงานภาคสนาม

3. อบรมและมอบหมายงานให้พนักงานเก็บข้อมูลภาคสนาม และผู้ประสานงานภาคสนาม

4. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้เครื่องมือตามความเหมาะสม

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุกภูมิภาคเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2 สำรวจพื้นที่ที่ไม่เป็นทางการกับผู้เกี่ยวข้อง 12 คน เพื่อหา Key Persons เกี่ยวกับประเด็นการวิจัย

4.3 จัดสอนท่านากลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มละ 1 คน 6 กลุ่ม

4.4 สัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย ผู้ประกอบการและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองแม่อ่องสอง

4.5 สังเกตแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเมืองแม่อ่องสอง

5. กลั่นกรอง สังเคราะห์ข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

6. ประชุมนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมต่อภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษา เทศบาล เมืองแม่อ่องสอง นักวิชาการและอื่น ๆ เพื่อกลั่นกรองข้อมูล โดยจัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 ครั้ง และประชุมนำเสนอผลการศึกษาต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ครั้ง

7. ประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน จำนวน 1 ครั้ง เพื่อหาแนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่อ่องสอง และหน่วยงานอื่น ๆ

8. พัฒนาโครงการรูปแบบเต็มเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่อ่องสอง

ผลการศึกษานี้ 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อของเขตเทศบาลเมืองแม่อ่องสอง

2. แนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่อ่องสองและบริเวณใกล้เคียง

3. พัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่อ่องสอง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อของเขตเทศบาลเมืองแม่อ่องสอง   พบว่าในเขตเทศบาลเมืองแม่อ่องสองและบริเวณใกล้เคียงมีสิ่งที่ทรงคุณค่า ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน อาหารการกินของชาวไทยใหญ่ ประกอบกับมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นจำนวนมาก สมควรที่จะได้รับการพัฒนาและรวบรวมจัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้สำหรับผู้สนใจ และนักท่องเที่ยว ได้ใช้ประโยชน์ สิ่งที่ทรงคุณค่าดังกล่าวที่ได้พบ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอในลักษณะข้อมูลเชิงพรรณนา พร้อมมีรูปภาพประกอบ และกำหนดจุดพิกัดไว้ด้วย ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในราชปี พ.ศ. 2374 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทางแครัวล้านนาไทย เมืองเชียงใหม่ มีเจ้าหลวงพุทธวงศ์เป็นผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่ทราบว่าทางตะวันตกของเมืองเชียงใหม่ คือ ดินแดนที่เป็นหัวเมืองแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง ป่าทึบและเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะช้างป่าที่ชักชุมมาก จึงมีพระบัญชาให้เจ้าแก้วเมืองมาออกไปสำรวจความเป็นไปของเหตุการณ์ชายแดนด้านตะวันตก พร้อมกับให้จับช้างป่านำมายิงสกัดใช้งาน เจ้าแก้วเมืองมาร่วมไฟร์เพลช้าง และออกเดินทางพร้อมกับหมอดควญช้าง ซึ่งออกเดินทางจากเมืองเชียงใหม่ มุ่งสู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เข้าสู่หมู่บ้านเวียงปายหรืออำเภอปายในปัจจุบัน แล้วเดินทางต่อไปสู่ทิศใต้เลาะตามลำน้ำปายมาถึงชุมชนชาวไทยใหญ่แห่งหนึ่ง มีป่าที่ร่วนว่างเปล่ามาก many เห็นว่ามีทำเลที่ดีของหมู่บ้านดี และบริเวณใกล้หมู่บ้านมีดินโป่งเป็นแห่งๆ มีหมูป่าลงมากินดินโป่งชักชุมมาก เจ้าแก้วเมืองมาจึงรวบรวมผู้คนที่อยู่ประจำจราจรให้มารอยู่รวมกัน คัดเลือกนายบ้านคือ “พะกามม่อง” ชาวไทยใหญ่ขึ้นเป็นนายบ้าน (กำนัน) และให้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโป่งหมู” (ปัจจุบันคือบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน) จากนั้นเจ้าแก้วเมืองมา ก็เดินทางต่อไปทางทิศใต้อีก มาถึงบริเวณที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในหมู่บ้านปางหมู หลังจากที่เจ้าแก้วเมืองมาคล้องช้างได้มากพอที่จะฝึกสอน จึงเห็นว่าควรเดินทางกลับเมืองเชียงใหม่ได้ จึงแต่งตั้งให้ “แสนโภก” บุตรเบยของพะกามม่องเป็น “ก้าง” (ผู้ใหญ่บ้าน) ปกครองคุ้มครองและตั้งชื่อบ้านนี้ว่า “บ้านแม่ร่องสอน” ต่อมาคำว่า “แม่ร่องสอน” เพียงมาเป็น “แม่ฮ่องสอน” ส่วนลักษณะอีกแห่งหนึ่งทางทิศเหนือเรียกว่า “ลำน้ำปู” เนื่องจากพบร่องน้ำมีน้ำผุดขึ้นมาจากการดิน

บ้านแม่ฮ่องสอนเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ มีชาวไทยใหญ่พำนักระยะมากขึ้น ประกอบกับในปี พ.ศ. 2399 เกิดจลาจลทางหัวเมืองไทยใหญ่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ทำให้ชาวไทยใหญ่ที่รักสงบอยู่มาอาศัยมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2409 เกิดการรบกันในหัวเมือง ไทยใหญ่ระหว่าง เจ้าฟ้าเมืองนาย กับเจ้าฟ้าโกหล้านแห่งเมืองหนองใหม่ เจ้าฟ้าโกหล้านสูญเสียได้ จึงอพยพครอบครัวมาอยู่กับแสนโภกที่บ้านแม่ฮ่องสอน พร้อมกับบรรดาชื่อ “นางเขียว” บุตรชื่อ “บุนหลวง” หลานชื่อ “บุนแอล” และหลานสาว “เจ้านางนุ” และ “เจ้านางเมี้ยบ” มาอยู่ด้วย จนถึงปี พ.ศ. 2417 บ้านแม่ฮ่องสอนกลายเป็นชุมชนใหญ่มีผู้คนเข้ามาอาศัยจนเห็นว่าจะจัดตั้งเป็นเมืองได้แล้ว

“เจ้าอินทิวิชาيانนท์” เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงได้ตั้งให้ “ชานกະເລ” ชาวไทยใหญ่เป็นเจ้าเมืองคนแรกมีบรรดาศักดิ์เป็น “พญาสิงหนาทราชा” ครองเมืองแม่ส่องสอนใน พ.ศ. 2417 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาปี พ.ศ. 2427 หลังจากทำนุบำรุงบ้านเมืองมาได้ 10 ปี พญาสิงหนาಥก็ถึงแก่กรรม ผู้ที่ครองเมืองแม่ส่องสอนคนต่อมาคือ “เจ้านางเมี้ยะ” ครองเมืองแม่ส่องสอนได้ 7 ปี ก็นำความเริ่มมาสู่เมืองแม่ส่องสอนเป็นอันมาก และถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2434 จากนั้นเจ้าเมืองแม่ส่องสอนคนต่อมาคือ “ปู่ขุนโภัส” ซึ่งเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น “พญาพิทักษ์สยามเขต” ครองเมืองแม่ส่องสอนระหว่างปี พ.ศ. 2434-2450 เจ้าเมืองแม่ส่องสอนคนต่อมาคือ “ขุนหลู่” บุตรของปู่ขุนโภัสปกครองแทนและเลื่อนบรรดาศักดิ์ขึ้นเป็น “พญาพิศาลอ่องสอนบุรี” ครองเมืองแม่ส่องสอนระหว่างปี พ.ศ. 2450-2481

ต่อมาในพ.ศ. 2433 สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาศรีสหเทพปลัดทูลขอองกระธรรมหาดไทยขึ้นมาตรวจนราชการ ในหัวเมืองมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ ได้ปรึกษากับพระยาธิราชกิจ ข้าหลวงใหญ่เจ้าผู้ครองนครเมืองในมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ จัดระเบียบการปกครองใหม่ คือรวมเมืองแม่ส่องสอน เมืองขุนยวม เมืองယวน (แม่สะเรียง) และเมืองปาย เข้าเป็นหน่วยปกครองเดียวกันเรียกว่า “บริเวณเชียงใหม่ตะวันตก” ตั้งที่ว่าการแขวง ที่เมืองขุนยวม โดยตั้งให้นายโหมดเป็นนายแขวง ในพ.ศ. 2446 ข้ายกที่ว่าการจากเมืองขุนยวมไปตั้งที่เมืองယวน(แม่สะเรียง) และเปลี่ยนชื่อจากบริเวณเชียงใหม่ตะวันตกเป็น “บริเวณพายพเหนื้อ” ในปี พ.ศ. 2453 โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองแม่ส่องสอน เมืองယวน และเมืองปาย ตั้งเป็นเมืองจัตวาขึ้นกับมณฑลพายพ และข้ายกที่ว่าการเมืองนาตั้งที่เมืองแม่ส่องสอนพร้อมกับโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุราราช (เปลือง) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ส่องสอนคนแรก พ.ศ. 2476 เลิกการปกครองที่เป็นมณฑลและตั้งเป็น “จังหวัดแม่ส่องสอน” บริหารราชการตามรัฐธรรมูญแห่งราชอาณาจักร ไทยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

1.2 ประวัติสังคมโลกครั้ง 2 สมกรามโลกครั้ง 2 เกิดขึ้นในราวปีพ.ศ. 2484 - 2488 เมื่อเกิดสังคมโลกขึ้น ทหารผู้ปุ่นได้เดินทัพผ่านจังหวัดแม่ส่องสอนเพื่อเคลื่อนทัพไปยังประเทศไทย ซึ่งทางบ้านห้วยตันนุ่น อำเภอขุนยวม เมื่อประมาณเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2485 จังหวัดแม่ส่องสอนได้รับคำสั่งจากรัฐบาลไทยให้อำนวยความสะดวกแก่กองทัพผู้ปุ่นที่จะเดินทางผ่านไปยังพม่า และข้าราชการไทยได้รับหน้าที่เป็นผู้ประสานงานการจัดหาเสบียงอาหาร และกำลังคนเพื่อก่อสร้างทางสาย ปาย - แม่ส่องสอน-ขุนยวม-ต่อแพ-ห้วยตันนุ่น ซึ่งเป็นจุดต่อแคนกับน้ำมาในเขตประเทศไทย หลังจากกองทัพผู้ปุ่นเริ่มพ่ายต่อกองทัพสัมพันธมิตรในประเทศไทยที่เริ่มต้นมาตั้งแต่กลางพ.ศ. 2485-2486 ทหารผู้ปุ่นได้ถอยทัพกลับมาตั้งมั่นเพื่อบำรุง

กองกำลังในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2487 ทหารญี่ปุ่นได้ทlogyกลับเข้ามา โดยใช้เส้นทางน้ำมาง (ในเขตประเทศไทย) – ดอยน้ำพอง – ต่อเขต – ห้วยตันนุ่น – ห้วยปلامุง – ต่อแพ เข้าสู่อำเภอขุนยวม โดยอาศัยเส้นทางที่ทหารช่างญี่ปุ่นและแรงงานรายภูไทจัดทำขึ้น ซึ่งมាតั้ง ค่ายอยู่ในเขตอำเภอขุนยวม โดยอาศัยอยู่ตามใต้ดินวัดเช่น ที่วัดหัวเวียงหรือวัดม่วงต่อ (ปัจจุบันรวม เป็นวัดเดียวกัน) กับวัดคำในเป็นที่ตั้งหน่วยพยาบาล ศาลาวัดชุ่มเป็นที่ตั้งหน่วยสื่อสารกลาง หน้าวัดโพธารามโกลัฟ่งน้ำယวนเป็นที่ตั้งหน่วยสนับสนุนอาหาร และที่ศาลากลางบ้านเยืองกับสถานี ตำรวจนครบาล อำเภอขุนยวมเป็นที่ตั้งปืนกล 2 กระบอก โดยหันปากกระบอกปืนไปทาง สถานีตำรวจนครบาล ใช้เป็นที่รับรายงานด้วยของทหารที่เข้ามาภายหลัง

1.3 ประวัติการค้าไม้สัก กิจการการทำไม้ในแม่ฮ่องสอน เริ่มต้นเมื่ออังกฤษซึ่งแพร่ขยายอำนาจการปกครองเข้ามาในประเทศไทยเมื่อหลังสงครามที่อังกฤษชนะพม่า เมื่อปี พ.ศ. 2369 บทบาทของอังกฤษ คุ้จะเด่นชัดและก็เริ่มเข้ามาทำธุรกิจค้าขาย ในดินแดนแถบนี้ด้วย หนึ่งในธุรกิจ ที่สำคัญก็คือการค้าไม้สัก เนื่องจากไม้สักในภูมิภาคนี้เป็นไม้ที่มีคุณสมบัติคงทนต่อสภาพ ภูมิอากาศและทนทานต่อการเจาะทำลายของปลวก กิจการการทำไม้สักได้จริงขึ้นอย่างรวดเร็ว และได้มีการตั้งบริษัททำไม้ขึ้นในประเทศไทย และมีโรงเรือยักษ์ที่เมืองมะละหมง (เมืองท่า ส่งออกไม้สักที่สำคัญ) ของประเทศไทย บริษัทของอังกฤษทำไม้อ้อยในพม่านานหลายปี ประมาณไม้ สักในพม่าลดลง ชาวอังกฤษรวมทั้งชาวพม่า ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง และต่องสู่ จึงได้เริ่มเข้ามาทำไม้ สักในเขตล้านนา

จากนั้นมาแม่ฮ่องสอนซึ่งเคยเต็มไปด้วยป่ารก ก็เริ่มนิชชาไทยให้ผู้มาตั้งหลักปักฐานกันมาก ขึ้น นอกจากชาวบ้านที่ปักเบิกก่อตั้งคืนทำไร่นาแล้ว ก็ยังมีชาวไทยใหญ่และต้องสูที่เชี่ยวชาญการทำ ไม้จากเขตพม่าเริ่มเข้ามาหาซ่องทางทำการทำกินในฝั่งไทยกันมากขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2432 เป็นต้นมา บริษัทอังกฤษเริ่มเปลี่ยนบทบาทจากการรับซื้อไม้จากชาวพม่า ไทยใหญ่ และคนท้องถิ่นมาลงทุน ทำไม้ในล้านนาเองอย่างเต็มตัว โดยขอเช่าสัมปทานป่าจากเจ้าเมืองโดยตรง การทำป่าไม้ของ อังกฤษในบริเวณเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าในการปกครองอังกฤษ นอกจากความหลากหลายใน การบริหารการป่าไม้ของเจ้าเมืองหนึ่ง จนทำให้เกิดเหตุการพิพาตกับทางบริษัทป่าไม้ของทาง อังกฤษและคนในบังคับแล้ว ปัญหาเขตสัมปทานป่าไม้ที่ไม่มีการกำหนดดอย่างชัดเจน และการตัด ไม้ทำลายป่าที่ยังไม่ได้อายุ ก็เป็นเหตุให้ทางรัฐบาลสยามลือโอกาสเข้ามายัดการควบคุมป่าไม้ของ โดยการ โอนอำนาจการครอบครองถือสิทธิ์ป่าไม้ให้เป็นสมบัติของแผ่นดิน และจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น ใน พ.ศ. 2439 มีนายอช. เสลด เป็นเจ้ากรมป่าไม้คนแรก ในช่วงเดียวกัน การทำป่าไม้ในเขต

แม่ส่องสอนคงอยู่ในเมืองของบริษัทบอมเบอร์ม่า ซึ่งได้รับสัมปทานจากรัฐบาลให้เข้าทำทั้งหมด เป็นเวลา 50 ปี ชาวบ้านทั่วไปไม่สามารถเข้าไปตัดฟันไม้ได้อ่องเหมือนแต่ก่อน จึงต้องกล้ายื่นลูกจ้างของอังกฤษหรือรับเป็นช่างทำไม้ส่งให้แก่บริษัท

หลังจากบริษัทบอมเบอร์ม่าสัมปทานแล้ว ก็เข้ามาตั้งสำนักงานสาขาอยู่ตามเมืองต่างๆ ตั้งแต่ปายถึงแม่สะเรียง สำนักงานใหญ่อยู่ของบริษัทอยู่ที่แม่ส่องสอนและเมืองขัว ที่แม่ส่องสอนนั้น นายผู้รั่งตั้งชุมชนเล็กๆ อยู่ที่บริเวณสำนักงานประปาจังหวัดในปัจจุบัน แต่ก่อนบริเวณนั้นเป็นที่ โอลังกร้าง ทางบริษัทจึงจัดสร้างบ้านอย่างเป็นสัดส่วน ตรงกลางสร้างเป็นสำนักงานและห้องประชุม เล่ากันว่านายห้างฝรั่งจะไปตีกอล์ฟกันที่สนามบินในปัจจุบันหรือบางครั้งก็เล่นฟุตบอล ชาวแม่ส่องสอนได้ลิงเล่นด้วยจนเชี่ยวชาญหลายคน ต่อมาเมื่อบริษัทเลิกทำไม้ ยกสำนักงานให้ทางรัฐบาลทำเป็นศาลากลางอยู่ริมน้ำหนึ่ง ในพ.ศ. 2472 บริษัทบอมเบอร์ม่า เข้ามาทำไม้จนหมดสัมปทานสุดท้าย คือปีต่อจากนั้นตกลงแม่ส่องสอน จากนั้นปีต่อมาตั้งแต่ปี 2472 ไปชั่วคราว แต่ทางการได้อนุญาตให้พ่อค้าไม้ห้องถินรายย่อยเข้ามาทำไม้แบบ (ไม่ที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ที่ถูกคัดออก) ซึ่งเป็นไม้ตกค้างจากการทำของบริษัทบอมเบอร์ม่า จนกระทั่งเกิดสังคมโลกครั้งที่ 2 จึงได้หยุดการค้าไม้ไป จนจนกระทั่งปี พ.ศ. 2533 รัฐบาลประกาศปิดป่า

1.4 แนวคูเมืองเก่า แนวคูเมืองของตัวเมืองแม่ส่องสอนเดิม คือบริเวณตำบลของคำ ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่ส่องสอน ตามแนวผังเมืองโบราณ ดังนี้

ทิศเหนือ เริ่มจากกำแพงวัดหัวเวียงผ่านตลาดสด เลียบแนวถนนบิน ตัดออกหน้าประตูโรงพยาบาลศรีสังวาลและจากแนวกำแพงด้านทิศตะวันตกของวัดหัวเวียงตัดออกไปทางสามแยกวัดม่วงต่อ เดิมเป็นประตูเมืองเก่าเรียกว่า “ประตูดำเนิน” เพราะใช้เป็นทางนำพาออกไปป่าช้า

ทิศตะวันออก จากหน้าประตูโรงพยาบาลศรีสังวาลย์ เดิมเป็นประตูเมืองเรียกว่า “ประตูทับพ” ตัดไปตามแนวริมแม่น้ำโขงพยาบาลศรีสังวาลย์จุดลำนำ้มاءแม่ส่องสอน ยังปรากฏแนวคูเมืองอยู่บ้าง

ทิศตะวันตก เริ่มจากแนวริมแม่น้ำแม่ส่องสอนของวัดกำก่อ ตัดออกหลังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแม่ส่องสอน เขต 1 ผ่านหมู่บ้านเลียบแนวถนนพดุงม่วงต่อไปจุดสามแยกวัดม่วงต่อ

ทิศใต้ เริ่มจากลำนำ้มاءแม่ส่องสอนหลังโรงไฟฟ้าตัดขนาดแนวหุ่งไปสู่ถนนขุนลุมประพาส มีประตูเมืองเก่า เรียกว่า “ประตูโภเพิก” ตัดไปจุดกำแพงวัดกำก่อ

1.5 บุคคลสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.5.1 ระดับเจ้าเมืองหรือเจ้าฟ้า เก็บรวบรวมชีวประวัติของเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนในอดีต ซึ่งได้แก่ พญาสิงหนาทราชา เจ้าแม่นางเมี้ยะ พญาพิทักษ์สยามเขต และพญาพิศลัยอ่องสอนบุรี

1.5.2 เจ้าอาวาสวัดในอดีต เก็บรวบรวมชีวประวัติของเกจิอาจารย์เจ้าอาวาสวัดในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย พระราชวีรารักษ์ (บุญมา ญาณคุตโต) พระญาณวีรคุณ พระครูอุน្តสุตศาสนจักร พระครูอุน្តสารสาสนกรณ์ พระมหาธรรมศร ฐานิสุสโตร พระครูไสภณสวัสดิการ พระครูสุมนวนรคุณ และพระครูศรีวิชัย

1.5.3 ระดับห้องถิน พบว่ามีผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาห้องถิน และบุคคลสำคัญของชุมชนหลายคน ตามรายชื่อดังนี้ อาจารย์จรุณ คำนวนตา, อาจารย์ประเสริฐ ประดิษฐ์, อาจารย์นุญเลิศ วิรัตนกรณ์, อาจารย์ประเวช คำสวัสดิ์, อาจารย์สุรพล เทพนุญ, อาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ, นายต่าเอ ติยะวงศ์, นางเทพินท พงษ์วีดี, นายบุญกพ วัฒนวงศ์, นายคำdwon จองแก้ว, นางสาววัฒนา กวีวัฒน์, นางจิ่งเมี้ยะ กมารภักดีภูมิ, นางวนิดา จันทินา (ป้าคำ), นายยอด เบ่งภักดี, นายหลี วงศ์มณี, นายชัยณรงค์ คงแก้ว (สอน), นายสุขชัย เนียมผลวงศ์กุล, นายโชค ไม่มีสกุล, นางสาวทับทิม กวีวัฒน์, นายมานพ ประเสริฐกุล, นายคำหล้า ไม่มีสกุล, นายจินดา ชัยยานนท์, นางสุขเกย์เนนทรสมบูรณ์, นางปฤทุมวดี จอมวงศ์, นางทองใบ หมีจันทร์ตี้, นางเมี้ยงกี้ ไม่มีสกุล, นายคำใส มะณีศรี, นายหม่อง คำอ่อง, นายปีaze ไม่มีสกุล, นายอรุณ สันติกรรน, นางเหย่น ศรีจันตา, นายอ่อน ลือนาม, นางไงล์แก้ว จึงต่า, นางหอน ไม่มีสกุล, นายเปา ไม่มีสกุล, นายหม่องเมี้ยง ไม่มีสกุล, หลวงพ่อเล็ก สันติกรรน, นาย สมัคร สุขศรี, พระปันกุล ปัญญาสามี, นายจันทร์ต่อ นันย์ตา, และนายทองดี กิติพันธ์

1.6 เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เดิมมี 2 ตำบลคือ ตำบลจองคำและตำบลหมู่วยต่อ ปัจจุบันแบ่งเป็น 6 ชุมชน (ป่ากอ) ดังนี้ ปือกภาคเก่า ปือกกลางเรียง ปือกปางล้อ ปือกตอนเจดีย์ ปือกตะวันออก และปือกหนองของคำ

1.7 การแต่งกาย พบว่าชาวไทยใหญ่ทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีศิลปะการแต่งกายแสดงถึงความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองในแต่ละวัย และตามแต่ละเทศบาล

1.8 เครื่องมือเครื่องใช้โบราณ ชาวยาไทใหญ่ มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยดังนี้ ปืนแก๊ปไทยใหญ่ เครื่องเสียงของเจ้าเมือง ระฆังใหญ่ เรือขุด กังสดาล ตัวป้ม 12 ရาศี ที่น้ำใส่ยาหารถ้วนปุ่น ขันข้าวตอกดอกไม้ มีดทำเรือล่องน้ำปาย เครื่องบูชาพระพุทธ อุปเบงใส่ข้าวไปวัด และเครื่องสังคโลก

1.9 เครื่องดนตรี พบเครื่องดนตรีไทยใหญ่ที่นิยมเล่นในเทศกาลต่างๆ ประกอบด้วย ตลอดอโศร์น กลองกันยาว กลองมองเชิง มองกา ก (ทำจากไม้ไผ่) และเต่งตุง (ทำจากไม้ไผ่)

1.10. การละเล่นพื้นบ้าน มีการละเล่นพื้นบ้านในเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ซึ่งคนพื้นบ้านชนบทจังหวัดแม่ฮ่องสอนเรียกว่า “ปอยเหลินห้า” คืองานสนุกสนานในเดือน 5 (เมษายน) นอกจากจะมีการสรงน้ำพระพุทธธูป สรงน้ำพระภิกษุสงฆ์ รดน้ำดำหัว ฯลฯ แล้ว กลุ่มนหุ่นสาวจะนิยมจับกลุ่มเล่นการละเล่นต่างๆ ตามประเพณี ส่วนโอกาสที่ไม่มีงานประเพณี กลุ่มเด็กๆ จะเล่นกันตามโรงเรียน ลานวัด หรือลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน ปัจจุบัน การละเล่นเหล่านี้ ไม่มีผู้นิยมเล่นกันแล้ว เพราะมีการละเล่นอย่างอื่นเข้ามาแทน การละเล่นพื้นบ้านในเมืองอ่องสอนประกอบด้วย หมายเหตุว่า หมายนิม หมายนิมโท หมายอ่องแก็บ (ม้ากระลา) และหมายโต่งต้าง (เดินต่อขา) เป็นต้น

1.11 ประเพณีที่สำคัญในรอบปี ในรอบปีหนึ่งๆ ชาวไทยใหญ่มีงานที่สำคัญมากมายที่ยังคงรักษาไว้มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างเหนียวแน่น ชาวไทยใหญ่ทุกคนเชื่อว่าหากได้ร่วมงานประเพณีแล้วจะส่งผลให้ตนเองมีความสุขเจริญก้าวหน้า ทำไร่ทำนาได้ผลผลิตสมบูรณ์ และยังช่วยให้หมู่บ้านของตนเองอยู่อย่างเป็นสุข ไม่มีเหตุร้ายภัยตรายใดๆ หากล้ำรายในรอบปีมีประเพณีต่างๆ มากมาย เช่น การซ้อมอู ปอยกานชอมนุญเจ้าเข้าก้า ปอยหลุข้าวheyak ปอยโลล ปอยล่างลอง กั้นตอ ปอยจ่าตี วนปะลิก ต่างซ้อมต่อไฟลง แชนซอมโกจ่า งานกาดพิด การแห่จ่องพารา การตักบาตรเทโว การหล่อเต้นแหง ตันแบก ปอยอ่องจือด หรือก้อยจือด ปอยหวังกะป่าหรือเขางกต ปอยป้ายหลอย ปอยล่องผ่องไทดหรือล่องกระทาง หลุ่ล่างกานคำ และส่างกานกะจึงหรือการถวายกฐิน

1.12 พิธีกรรม ชาวไทยใหญ่นิยมประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพราะเชื่อว่าหากทำแล้วจะเกิดประโยชน์ ทำให้ได้บุญกุศลจากการพิธีกรรมเหล่านี้ ตัวอย่างพิธีกรรมต่างๆ มีดังนี้ การนอนวัด การสืบทະชา และปอยเหลิน

1.13 อาหารคาว/หวาน อาหารไทยใหญ่มีทั้งอาหารคาว อาหารหวาน ซึ่งอาหารคาวจะมีเครื่องปรุงที่สำคัญ ได้แก่ “ถั่วน้ำแข็ง” ทำจากถั่วเหลือง หากจะรับประทานหรือใช้ใน

การปรุงอาหารต้องนำไปปิ้ง แล้วบดหรือตำจนละเอียด “มะล่า” ซึ่งมีไว้สำหรับ เป็นเครื่องแกง หังเล ใช้กับเนื้อหมู ไก่ เป็ด ถุง ปู และปลา และยังใส่เป็นเครื่องเทศในอาหารประเภท อุบ และ “ไม้ปีก้าน” เป็นเครื่องปรุงอาหารมีรสเผ็ดนำมาใส่ในมะเขือเทศ(แกงมะเขือ) គอกต่างหุงข้าวคั่ว (แกงគอกต่าง) ประเภทของอาหารสามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ ประเภทอุบ ประเภทโก๊ะ หรือข้าว ประเภทแกง ประเภทน้ำพริก และประเภทอื่นๆ ส่วนอาหารหวานที่นิยมทำกันจะ ประกอบด้วย อาทั่งหัว ส่วยทะมิน เป็นมุ้ง อาทั่งหัวจุ่ง ข้าวหย่ากู้ ข้าวป่องต่อ เปปจ่อ เปปอย ข้าวซอยตัด ข้าวควบ ข้าวเม็ดก่าย(ข้าวแต่น) ข้าวซอยจ่อ ข้าวมูนปาด สะล่าพู ข้าวมูนข่าว (ขنمวง) ข้าวปูก(ข้าวคลุกงา) ข้าวหวานมูด ขنمวง และถั่วเหลืองคั่ว เป็นต้น

1.14 สัตว์พื้นบ้าน พบสัตว์พื้นบ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ เกี๊ยดแลว ปลา สะแหง ปลากริ่ง ปลาหมุง ตะพาบน้ำ แยก และปลากระทิง (ปลาแค้ว)

1.15 พืชพื้นบ้าน พบพืชพื้นบ้านที่ใช้เป็นอาหาร ได้แก่ ส้มปี๊ มากหนามโก้ง ผักกุด ผักกุ่ม ถั่วแแบบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรพื้นบ้านอีกหลายชนิด ที่ชาวไทยใหญ่นำมา บด หรือตำ เพื่อนำมาประกอบตามร่างกายที่มีรอยช้ำ หรือสมุนไพรบางตัว นำรากมาต้มอาบเพื่อ สุขภาพ เพื่อช่วยในการบำรุงเลือด บำรุงธาตุให้ดีขึ้น และบางตัวช่วยขับลมพิษในร่างกายที่มีผื่นคัน ขึ้นตามร่างกายอีกด้วย ส่วนพืชกลุ่มนี้คอกไม้ประดับ ได้แก่ គอกกระพี้จัน គอกบัวทอง គอก เอี้องแซะ รองเท้านารี គอกเปียกโถ គอกเหม่มียะ គอกปานคยอก และไม้สะเป់

1.16 ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สำคัญ แบ่งออกเป็นภูมิปัญญา ด้านแพทย์พื้นบ้าน ด้านวรรณกรรม ด้านศิลปการแสดง ด้านหมอดู และด้านหัตถกรรม ซึ่งมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.16.1 ด้านแพทย์พื้นบ้าน กือ การนวดแผนโบราณ เป็นการนวด พื้นบ้าน โดยใช้วิธีการบีบวนดเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อและรักษาอาการปวดท้องเนื่องจากการยก ของหนัก และรักษาอาการปวดไฟปลาร้า ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการนวด หรือหมอนวด ได้แก่นายลำดวน จองแก้ว (หมอลีก) นางจึงเมี่ยง ภนรมภักดีภูมิ และนางวนิดา จันทินา (ป้าคำ)

1.16.2 ด้านวรรณกรรม วรรณกรรมไทยใหญ่มีทึ้งที่เป็นวรรณกรรม ประเภทมุขภูมิ คือ เป็นการบอกเล่า เรื่องราว หรือการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยท่านองเพลงใน โอกาสต่างๆ เช่นตำนาน ที่เล่าสืบท่อ กันมา ไม่ได้บันทึกไว้เป็นหนังสือ นิทานไทยใหญ่ (อะปูมโถ) เป็นนิทานสั้นๆ ใช้เล่าสนุกสนาน และวรรณกรรมประเภทลักษณ์อักษร กือ การจดบันทึกไว้ใน

ที่ต่างๆ เช่น แผ่นไม้ แผ่นหิน แผ่นพิมพ์ และกระดาษ ประเภทของวรรณกรรมลักษณ์อักษร
แบ่งกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ ลีกโหลง และลีกอ่อน การshedความタイト นอกจากนี้ยังมีเพลง
แม่อ่องสอนเด่นไพร ที่ถือได้ว่าเป็นเพลงประจำจังหวัดแม่อ่องสอน

1.16.3 ด้านศิลปะการแสดง ประกอบด้วย การก้าลาย ก้าแลว รำໄຕ รำกິ່ງກະຫຼາ ແລະการแสดงຈຳດັໄຕ ซึ่งการแสดงเหล่านີ້ຈະนິຍມແສດງ ໃນงานເທສກາລ ອີ່ອງ
งานເຄລີມໝລອງໃນໂອກາສສຳຄັນ ຈະເຊັ່ນໃນການຕ້ອນຮັບແບກບ້ານແບກເມືອງ ເທສກາລວັນອອກພຣຍາ
ແລະປະເພພື່ອຕ່າງ ຈະໃນແຕ່ລະປີ

1.16.4 ค้านหมอดู ประกอบด้วย สล่าหรือ หมอดู และพิธีกรรมความเชื่อ ในเรื่องพิธีกรรมความเชื่อ นี้ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมากรุ่นสู่รุ่น โดยยึดถือตาม ศาสนาและประเพณีของชาวไทยใหญ่ และยึดถือตามตำราไหรากาสตร์ ส่วนสล่าหรือหมอดูนี้ ต้องเป็นผู้ที่ถือศีลห้ามย่างเครื่องครัต ผู้เป็นสล่าจะทำนายดวงชะตาโดยการดูลายมือและ ดูจากวัน เดือน ปีเกิด หากมีเคราะห์จะทำการสะเดาะเคราะห์ โดยการจุดเทียนสืบชะตา

1.16.5 ด้านหัตถกรรม ประกอบด้วย การทำกีก็อกซอมต่อ การทำเสื้อไถ การทำรองพารา การแกะสลักลายไทย และงานจักรสาน กุ้งไทย กอกยี่ เป็ด แปร ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้คิดค้นขึ้นมาจากการที่หาจ่ายในสมัยนั้น เช่นในงานจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่ที่หาได้จ่ายและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในหลายด้าน

1.17. ถนนในเขตเทศบาลเมืองแม่ร่องสอน พบร่วมกันที่สันที่สุดในภาคเหนือ
คือ ถนนราชธรรมพิทักษ์ ยาวประมาณ 300 เมตร และมีการตั้งชื่อถนนทั้ง 17 สายอย่างคล้องจองกัน ดังนี้

ชุมชนประเพณี สิ่งหน้าที่บำรุง ผดุงมรดกต่อ ปางล้อนนิคม อุดมชาวนิเกศ
นิเวศพิศาลา ชำนาญสติอย์ ประดิษฐ์จองคำ ราชธรรมพิทักษ์มรรคสันติ
ศิริมงคล ประชาชนอุทิศ พาณิชย์วัฒนา ประธานเอกสาร สัมพันธ์เจริญเมือง
รุ่งเรืองการค้า นราภคชสาร

1.18 ภาคธุรกิจ พบว่ามีภาคธุรกิจที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนี้ ร้านขายหนังสือ ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายยา ศูนย์การค้า ตลาด ตลาดรวมรถ และร้านอาหาร ไทยใหญ่ นอกจากนี้ยังมีบริษัทนำเที่ยวและรถเช่า ปั้มน้ำมัน ร้านนวดแผนโบราณ โรงแรมและเกสท์เฮาส์

1.19 ศาลเจ้าเมือง พบว่าชาวไทยใหญ่ มีความเชื่อกันสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตมาช้านาน การรวมตัวกันก่อสร้างบ้านเรือน ชุมชน จะมีการอัญเชิญผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า “เจ้าเมือง” มาอยู่ปกป้องรักษา คุ้มครองเมืองหรือชุมชนนั้นๆ ให้ออยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่พึ่งและยึดเหนี่ยวทางใจของผู้คน โดยการกำหนดสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อสร้างเป็น “ศาลเจ้าเมือง” แล้ว อัญเชิญเจ้าเมืองที่ตนเคารพนับถือมาสิงสถิตที่ศาลแห่งนั้น ชุมชนคนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทราบทุกหมู่บ้านจะนับถือ “เจ้าพ่อข้อมือเหล็ก” และ “เจ้าพ่อเมืองแข” จึงได้สร้างศาลขึ้นเป็นศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็ก และศาลเจ้าพ่อเมืองแข”

1.20 หลุมหลวงภัยสังคมโลกครั้งที่ 2 เมื่อสมัยสังคมโลกครั้งที่สองประมาณปี พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2488 ชาวบ้านในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้สร้างหลุมหลวงภัยจากการทึบระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรในสังคมโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันจะอยู่บริเวณถนนศิริมงคล ใต้เชิงดอยกองนู และบริเวณร้านตลาดโต้รุ่งหน้าสถานีตำรวจนครบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งบรรจุคนได้ 15-20 คน ลักษณะของหลุมคือ กว้างประมาณ 2 เมตร ยาวประมาณ 10 เมตร สูงประมาณ 1.20 เมตร หลังคาหลุมปูด้วยหินไม่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เมตรและยาวประมาณ 2 เมตร เรียงชิดติดกันແลี้วกลบ ด้วยดิน เพื่อเป็นการอ庇พรางสายตาจากนักบิน มีทางลาดลงสู่หลุมเป็นแบบขั้นบันได ปัจจุบันหลุมหลวงภัยแห่งนี้ได้ถูกดินทับถมเพื่อเป็นที่สร้างบ้านเรือน และสร้างถนนศิริมงคลผ่าน จึงไม่เห็นร่องรอยของหลุมหลวงภัยดังกล่าวแล้ว

1.21 ที่ออกกำลังกาย มีสถานที่การออกกำลังกาย ที่สนามกีฬากลางเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน สนามกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน ส่วนวิ่งและปั่นจักรยานสามารถไปร่วมและปั่นจักรยานได้ที่ถนนเส้นเดี่ยงเมือง นอกจากริมสันย์การกีฬาแห่งประเทศไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือ กกท. มีบริการให้เล่นกีฬาหลายอย่าง เช่น บาสเกตบอล วอลเลย์บอล ตะกร้อ ห้องฟิตเน็ท ลานออกกำลังกาย และเทนนิส

1.22. ร้านของที่ระลึก มีร้านขายของที่ระลึกหลายร้าน เช่น ร้านอาหาร ร้านมีรัตน์ ร้านมีงแม่ழวีเนีย ศูนย์ OTOP และ CO-OP ส่วนในตอนกลางคืนมีตลาดไนท์บازาร์จะมีของพื้นบ้านไทยใหญ่ขายมากมาย อาทิ เช่น ขนมไทยใหญ่ อาหารไทยใหญ่ ให้ได้ลิ้มลอง

1.23 สถานที่ธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม และยังคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ได้แก่ ถ้ำจึกต่อ วนอุทยานถ้ำปลา – น้ำตกพาเสื่อ น้ำตกกีดหลวง น้ำตกพาเสื่อ แม่น้ำปาย น้ำบ่อเป็ด น้ำบ่ออมเซอ

ล้านปี หน่องจงคำ ภูโคลน กันทรีคลับ กระเหรี่ยงคอบยา (บ้านห้วยเสือเต่า) โครงการ สวนสาธารณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามพระราชดำริ (ท่าปิงแดง) สวนรุกชาติห้วยปิงແໜ່ สวน สัตว์ป่าคงหมู สวนสาธารณะข้างโภพิก บ้านรักไทย นำพุร้อนผาบ่อ รองพระพุทธบาทป้าปູ จุดชมวิวผาบ่อ ดอยไม่โครเวฟ(บ้านยอดดอย) สุนย์ศิลปะจังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานีประมง น้ำจืด กรมประมง สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์แม่ฮ่องสอน สุนย์ส่งเสริมเกษตรพื้นที่สูงจังหวัด แม่ฮ่องสอน โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) โครงการพระราชดำริปางตอง 2 (ปางอุ่ง) สุนย์พัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ และสวนไฝศึกษา

1.24. แหล่งเรียนรู้ เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งเรียนรู้ ทางวิชาการหลายแหล่งดังนี้ การ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน และสุนย์ภาษาและสารสนเทศชุมชนแม่ฮ่องสอน(ชานจะเล) ของวิทยาลัย ชุมชนแม่ฮ่องสอน

1.25 บ้านไทยใหญ่ เขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนยังมีบ้านเรือนของรายภูที่คงไว้ ซึ่งสถาปัตยกรรมไทยใหญ่อยู่หลายหลัง เช่นบ้านอัญมณี โรงแรมส่วนสินเดิม(ร้านบัวแก้วปัจจุบัน) บ้านอาจารย์บุญเลิศ บ้านโนราณ บ้านคุณดารลี บ้านลอด อ บ้านบุนนาคร และอื่นๆ

1.26 วัด ชีวิตของชาวไทยใหญ่แม่ฮ่องสอนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัดมาก จึงมี การสร้างวัดในบริเวณเขตเทศบาลเป็นจำนวนมาก แต่ละวัดจะมีสิ่งที่สำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมหลายประการ ได้แก่ วัดพระธาตุดอยกองมู วัดพระนอน วัดม่วงต่อ วัดกำก่อ วัดจองคำ วัดจองกลาง วัดหัวเวียง วัดดอนเกดี วัดกลางทุ่ง และวัดปางล้อ นอกจากนี้ยังมีวัดที่ ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้แก่ วัดพ่ออ่าง วัดป่าบ้านใหม่ วัดพระธาตุดอยกิ่วบน วัดกุงเป่า วัดป่าอุดมพร วัดสนป่อง วัดปางหมู วัดพ่อป่องใต้ วัดพ่อป่องเหนือ วัดห้วยเตือ และ วัดป่าปູ วัดในเขตเทศบาลเมืองจะมี ปู่จ่อง หรือคนเก็บข้าวพระตอนเช้า โดยจะเก็บไปตามถนน สายต่างๆ ในตอนเช้าชาวบ้านที่ต้องการถวายอาหารแก่พระกิจฉุ แต่ไม่มีเวลาไปถวายที่วัด ชาวบ้านจึงจัดเตรียมอาหารถวายตามเวลาใส่ปืนโต หรือ สำรับไว้บริเวณหน้าบ้าน พอได้เวลาประมาณ 08.00 น. – 10.30 น. (ยกเว้นวันพระ) ปู่จ่องก็จะเดินด้วยเท้าพร้อมรถเข็น มารับอาหารถวายไป ถวายพระในแต่ละวัดที่ปู่จ่องอาศัยอยู่ ปู่จ่องแต่ละวัดจะรับผิดชอบในการเก็บอาหารถวายตาม ปีอกต่าง ๆ เดิมจะมีการตีจีเจ' (กังสตาด) เพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าไก่ล้มถึงแล้วให้เตรียมอาหารหรือ สำรับไว้ ปัจจุบันไม่มีแล้ว เส้นทางในการเก็บข้าวพระ (ข้าวصوم) ของแต่ละวัดอาจเดินไปใน

เส้นทางเดียวกันแต่ขึ้นอยู่กับคณฑ์ราชของแต่ละวัด ปัจจุบันมีปูจ่อง (คนเก็บข้าวพระ) ที่วัดกลางทุ่ง วัดทองคำ และวัดทองกลาง

1.27. หน่วยงาน เขตเทศบาลเมืองแม่ส่องสอนมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอเมืองแม่ส่องสอน สำนักงานเทศบาล เมืองแม่ส่องสอน สถานีตำรวจนครบาลอำเภอเมืองจังหวัดแม่ส่องสอน ศาลากลางจังหวัดแม่ส่องสอน โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ ศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดแม่ส่องสอน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าดีเซลแม่ส่องสอน ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ส่องสอน ตำรวจ ท่องเที่ยวจังหวัดแม่ส่องสอน บริษัทเพริมประชาชนส่งแม่ส่องสอน บริษัทสมบัติทาวร์ บริษัท การบินไทย และบริษัทnakแอร์ เรือนจำเก่า และบริเวณลานวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับเทศบาลเมืองแม่ส่องสอน

1.1 การออกแบบบัญชีติดควบคุมและส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยให้ใหญ่ ควรมีการออกแบบบัญชีติดควบคุมการก่อสร้างอาคาร ในเขตเทศบาล ให้มีการอนุรักษ์และส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยให้ใหญ่ไว้ และออกแบบบัญชีให้สามารถสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารบ้านเรือนที่คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรมไทยให้ใหญ่

1.2 การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองศูนย์ไทยใหญ่ศึกษา ให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองขึ้น บริเวณลานวัฒนธรรม จังหวัดแม่ส่องสอน

1.3 การสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี้ยะ เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบและสร้างอนุสาวรีย์และหอประวัติของเจ้าแม่นางเมี้ยะขึ้นบริเวณสนามหญ้าด้านหลังวัดพระนون

1.4 การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เทศบาลเมืองแม่ส่องสอนควรสนับสนุนการจัดทำป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงประวัติความเป็นมา หรือเรื่องราวที่มีชีวิต และน่าสนใจตามสถานที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ วัด ถนน ศาลเจ้าพ่อ สิงห์คู่วัดพระนون โบสถ์วัดพระนون ส่างหว่างวัดกำก่อ ภพงานประเพณีสำคัญประจำวัด และอื่นๆ

1.5 การสร้างทางจักรยานและการรถร่องค์ สภาพบริบทของเมืองแม่ส่องสอนเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีถนนสายหลักในเมืองเพียง 2 สายแต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้รถชนิดรถจักรยานยนต์กันมากขึ้น ทำให้สูญเสียความงามของเมืองลง ควรจะสนับสนุนให้มีการใช้จักรยานกันมากขึ้น ก็อาจจะเกิดอันตรายต่อผู้ใช้จักรยาน ได้ง่ายโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้จักรยานที่เป็น

คนสูงอายุและเด็ก เนื่องจากถนนแคบและไม่มีทางจักรยาน โดยเฉพาะ เทศบาลเมืองแม่ร่องสอน จึงควรกำหนดให้มีการสร้างทางจักรยานในเขตเมืองเก่า และถนนรอบชานเมือง พร้อมทั้งจัดให้มีสักดาห์แห่งการรณรงค์ใช้จักรยานในทุกเดือน

1.6 การส่งเสริมการปลูกไม้คอกไม้ประดับพื้นบ้าน ในชุมชนชาวไทยใหญ่แต่โบราณนิยมปลูกไม้คอกไม้ประดับพื้นบ้านไว้เป็นจานวนมากบริเวณหน้าบ้าน ปัจจุบันเริ่มนิยมการปลูกน้อยลง ทำให้อัตราลักษณ์ไม้คอกไม้ประดับของชาวไทยใหญ่หายไปเกือบหมด เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจึงควรมีส่งเสริม สนับสนุนการปลูกไม้คอกไม้ประดับพื้นบ้านไทยใหญ่ เช่น ดอกเหม่เมี่ยว ไม้สะเป๊ ต้นหมาก ต้นโภคศล เอื้องแซะ เอื้องคำ และอื่นๆ พร้อมทั้งจัดประกวดพันธุ์ไม้พื้นบ้านหน้าบ้านโดยสร้างแรงจูงใจในรูปแบบการลดภาษีโรงเรือน

1.7 การส่งเสริมธุรกิจชุมชนในการผลิตและจำหน่ายอาหารไทยในญี่ปุ่น จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน ได้สรุปท่อนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารไทยในญี่ปุ่นว่า ชาวไทยในญี่ปุ่นมีอาหารไทยที่ง่ประเพกของชาว และของหวานเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่ามีประชาชนชาวไทยในญี่ปุ่นที่นิยมรับประทานกัน อาหารไทยในญี่ปุ่นไม่เป็นที่แพร่หลายให้คนทั่วไปรู้จักกลิ่นลงมากนัก เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการผลิตและการจำหน่ายอาหารไทยในญี่ปุ่นของชุมชนให้รู้จักเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยจัดทำเป็นเทศบาลอาหารไทยในญี่ปุ่น หรืออาหารไทยในญี่ปุ่นเพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

1.8 ระบบบำบัดน้ำเสีย จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้นำชุมชน และผู้แทนครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสียประจำ ครัวเรือน น้ำเสียจากครัวเรือนส่วนใหญ่จะไหลไปลงยังลำน้ำปู และลำน้ำแม่ร่องสอน คาดว่าจะเกิด ผลกระทบทางน้ำในอนาคตได้ เทศบาลเมืองแม่ร่องสอนจึงควรดำเนินการดังนี้

1) กำหนดมาตรฐานการส่งเสริมและบังคับให้ทุกหลังคาเรือนที่กำลังจะสร้างอาคารใหม่หรือปรับปรุงอาคารเดิมต้องสร้างป้องกันน้ำเสียประจำครัวเรือนไว้

2)กรณีอาการเก่าที่ไม่มีระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย เทศบาลควรมีมาตรการสนับสนุน และบังคับให้มีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในลักษณะเป็นบ้าน 8-10 หลังต่อบ่อหรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

1.9 การพื้นฟูสภาพลำน้ำ จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่า ลำน้ำแม่อ่องสอน และลำน้ำปู่ ปัจจุบันแม้มีค่าน้ำภาพทางน้ำอยู่ในระดับปกติ แต่จำนวนน้ำต่ำลง และพืชผัก เช่น ปลา ตะพาบน้ำ หรือต้นบอน ต้นผักกุด มีจำนวนลดลงอย่างมากกว่าในอนาคต ถ้าไม่มีมาตรการป้องกัน และบำรุงรักษาก่อซัดเจน คาดว่าจะมีสภาพไม่แตกต่างจากลำน้ำในเมืองต่างๆ ที่เต็มไปด้วยมลภาวะ เทศบาลเมืองแม่อ่องสอน จึงควรมีมาตรการดังนี้

1) สร้างกลไกของชุมชนให้มีส่วนร่วมเฝ้าระวังตรวจสอบผลภาวะทางน้ำอย่างสม่ำเสมอ

2) ควรมีการกำหนดเทศบาลัญญาติกันพื้นที่ห่างจากrim ฝั่งลำน้ำ ไม่น้อยกว่า 10 เมตร ไว้เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ หรือขยายต่ออาคารขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว

3) ประสานกับ อบต. ปางหมู และ สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์เพื่อร่วมรังค์ให้ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณสองฝั่งลำน้ำปูและลำน้ำแม่ส่องสามารถใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและ ปุ๋ยเคมี เพราะ สารดังกล่าวถูกจะถูกจะล้างลงสู่ลำน้ำแล้วมีผลกระทบต่อสัตว์น้ำ ต่าง ๆ

1.10 การลดขยะ กำจัดขยะ ปัจจุบันเทศบาลมีการนำขยะประเภทเศษอาหาร เศษ ใบไม้ ใบหญ้า ขยะเปียกมาเปรูปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนขยะแห้งก็ลดปริมาณ โดยกระบวนการซื้อขาย รีไซเคิล และทำการฝังกลบ โดยภาพรวมของการกำจัดขยะในเขตเทศบาลก็สามารถแก้ปัญหาได้ใน ระดับหนึ่งแต่ยังไม่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้มีผู้เสนอข้อคิดเห็น ต่อปัญหาดังนี้

1) ควรมีมาตรการจูงใจ และบังคับให้ร้านค้า พ่อค้า แม่ค้าลดการใช้ถุงพลาสติกลง หันมาใช้ตะกร้า ถุงผ้า ไปต่องหรือวัสดุอื่นที่สามารถย่อย

2) สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกหลังคาเรือนมีการแปรรูปขยะมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์

3) ประสานความร่วมมือกับ สถานศึกษาทุกแห่ง ส่วนราชการ ชุมชนและภาค ชุมชน จัดรณรงค์การลดภาวะโลกร้อนจากขยะ

4) พัฒนาระบบคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน รถเก็บขยะ และการกำจัดขยะให้ ชัดเจน

5) ควรมีการประชุมประสานการจัดการขยะบริเวณรอยต่อกับตำบลปางหมูและ ตำบลพาน่อ เพราะปัจจุบันมีการทิ้งขยะเรี่ยราด ไม่มีระเบียบ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่สามารถดูแลได้ครอบคลุม

1.11. การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ปัจจุบันมีบุคคลหลายกลุ่มที่มีส่วนช่วยทั้งทางตรง และทางอ้อมในการทำให้เทศบาลเมืองแม่ส่องสองเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย เช่นเจ้าของบ้านไทยใหญ่ ผู้ที่แต่งกายไทยใหญ่ ผู้ประกอบการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และผู้ใช้จักรยานเป็นประจำ เทศบาลเมืองแม่ส่องสองสนับสนุนการจัดทำ กีฬาตบตับ และป้ายห้องเหลือง เพื่อมอบให้แก่บุคคลหรือสถานที่ต่างๆ คือ เจ้าของบ้านสถาปัตยกรรมไทยใหญ่ ผู้แต่งกายไทยใหญ่ พ่อค้า แม่ค้าที่ใช้วัสดุทางชุมชนชาติในการบรรจุหินห่ออาหาร และ ผู้ใช้จักรยาน

1.12 การส่งเสริมสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
ปัจจุบันชุมชนในเขตเมืองโดยเฉพาะชุมชนปือกadam มีการรวมตัวทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพลิงของชุมชน อย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาข้อผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุ ประชาชนในวัยหนุ่มสาวเข้ามามี

ส่วนร่วมน้อยมาก ในอนาคตถ้ากลุ่มผู้สูงวัยหล่านี้หมดไป จะทำให้ขาดกลุ่มผู้ชื่อมต่อในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมของชุมชนดังเช่นปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

2.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ จากการศึกษาพบว่าเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ใกล้เคียง มีสิ่งต่าง ๆ ที่ดึงมาเป็นจำนวนมากที่ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งแก่ลิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่ประชาชนสังคมเขตเมือง และจากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องจึงได้มีข้อสรุปตรงกันว่า จำเป็นที่ต้องมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงแผนที่ ซึ่งแสดงถึงประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติศาสตร์เรื่องเล่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, มนุษย์สร้าง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ผู้รู้ภูมิปัญญา และการท่องเที่ยว ระบบสารสนเทศจะมีประโยชน์นำไปใช้ในการวางแผนและตัดสินใจ ระบบลึบคันข้อมูล ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ

2.2 การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการ ปัจจุบัน องค์ความรู้เกี่ยวกับแม่ฮ่องสอนในบางประเด็นยังมีข้อด้อยทางวิชาการอยู่หลายประการ จึงควรมีการจัดให้มีเวทีวิชาการเพื่อช่วยกระตุ้นให้นักวิชาการ ชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อรับฟังปัญหา หาข้อสรุป กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาร่วมกันต่อไปในอนาคต

2.3 การผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ จากข้อค้นพบในการเก็บข้อมูลภาคสนามค่วยวิธีต่าง ๆ พบว่า มีข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงควรมีการสนับสนุนผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดึงมาต่างๆ เพยแพร่แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจในรูปแบบ เอกสาร วีดีทัศน์ ป้าย และอื่น ๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาคธุรกิจ

3.1 มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลจากโครงการวิจัยไปเผยแพร่ทั่วในกลุ่มนักท่องเที่ยว ประชาชน และอื่นๆ

3.2 สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาเขตเมืองแม่ฮ่องสอนให้ดำเนินไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรมไทยให้ลึก

3.3 สนับสนุนกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้ลงถึงประชาชนระดับยากจนมากที่สุด

3.4 มีส่วนร่วมและสนับสนุนในด้านการลดความภาวะจากสิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงาน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองแม่อ่องสอน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

- 4.1 ช่วยเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ดีงามแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยว
- 4.2 มีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะ นำเสีย และลดการใช้พลังงาน
- 4.3 สนับสนุนผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหาร ของคนเคียว และของที่ระลึกของชุมชน
- 4.4 รณรงค์และเข้าร่วมสัปดาห์การใช้จักรยานในเขตเทศบาล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปสู่การพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลเมืองมรดกทางวัฒนธรรม
- 2) ควรมีการศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาเขตเทศบาลเมืองแม่อ่องสอนให้เป็นเมืองยั่งยืน คงไว้ซึ่งสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งดีงามอื่นๆ ตลอดไป

บรรณานุกรม

กองส่งเสริมการประมง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.การเพาะเลี้ยงตะพาบน้ำ พันธุ์

ได้ทั่ว.มปท,มปป.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.แนวทางการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ไทย.พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย,กรุงเทพฯ: 2547.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 9.พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์ การศาสนา, กรุงเทพมหานคร: 2533.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.ชุดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เมืองสามหมอก.พิมพ์ครั้งที่ 1. คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพมหานคร: 2526.

กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศรีสังวาลแม่ร่องสอน.เอกสารเวชกรรมสังคม.มปท,2549.

โภคล ศรีเมธี. กิจกะหล่าและภาษาไทย. มปท, 2534.

โภคล ศรีเมธี.น่อเกิดประเพณีไทย.มปท,มปป.

โภคล ศรีเมธี.ศิลปถ่ายไทย.พิมพ์ครั้งที่ 1.สำนักพิมพ์มติชน,แม่ร่องสอน: มปป.

คณะกรรมการจัดงานสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดแม่ร่องสอน.รายงานการรณรงค์สืบสาน วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน จังหวัดแม่ร่องสอน. มปท,2540.

คณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน.สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ร่องสอน. ศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน. ข้อมูลอุดมเมืองแม่ร่องสอน.พิมพ์ครั้งที่ 1. บริษัทนคร พิลงมินเนเตอร์จำกัด,เชียงใหม่: มปป.

คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. วัฒนธรรมพัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแม่ร่องสอน.มปท,2542.

จิตต์สวัสดิ์ ภิกขุ. พระเจ้าพลาละแנג ศิลปะพม่าพระพุทธชรุปคู่บ้านคู่เมืองอันศักดิ์สิทธิ์. ห้างหุ้นส่วน จำกัดธัญรัตน์, แม่ร่องสอน: มปป.

จังหวัดแม่ร่องสอน.สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1.พิมพ์ครั้งที่ 1.มปท,

เชียงใหม่: มปป.

เจ้าสั่งฯ หัวหน้ามหาวิทยาลัย ตามผลกําชี.พิมพ์ครั้งที่ 1.มปท,2542.

นัตตรทิพย์ นาถสุภา แนวทางและวิธีวิจัยสังคมไทย. สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด,

กรุงเทพมหานคร: 2548.

ชุมชนปีอกภาคเก่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สูตรอาหารและขนมไทย. 2550.

ชูสิตธิ ชูชาติ.โครงการวิจัยนำร่องตามรอยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตพื้นที่ อําเภอ เมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. มปท, 2550.

ดวลดี มาศรัส และสำราญ มีสมชัย. ครุภูมิปัญญาไทย เพชรแท็บองแผ่นดิน. บริษัทต้นอ้อ จำกัด , กรุงเทพมหานคร: 2537.

ทบทวนมหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่.รายงานการปฏิบัติงานโครงการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างสรรค์ชุมชน ณ ตำบลปางหมู อําเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, 2545.

ทีมภาควิชสุขภาพชุมชนตอนเจดีย์.การศึกษาสถานการณ์ของชุมชน ชุมชนปีอกตอนเจดีย์ ตำบลของ คำ อําเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, 2547.

เทพินท พงษ์วีดี.เอกสารเสนอชื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่น สาขาการพัฒนาสังคม 2550.มปท, 2550.

ดวงกมล.ภาคเหนือ.สำนักพิมพ์ภาคเหนือ, มปป.

ดิเรก ก้อนกลืน. ไหวพระเก้าวัด เมืองสวรรค์บันดอย. มปท, มปป.

นิกา นานะการ. ชีวิตและวัฒนธรรมไทย. สำนักพิมพ์เอนพันธ์,กรุงเทพมหานคร: 2546.

บุญศรี สุ่มโน.งานพระราชทานเพลิงศพท่านพระครูสุวนวร.มปท,มปป.

ป้ายประชาสัมพันธ์.วัดจองคลาง.2536.

ประวิทย์ ตันตลานุกูล .หนังสือดำเนินวัดพระธาตุดอยกองม แม่ฮ่องสอน.พิมพ์ครั้งที่ 1.

โรงพิมพ์แสงศิลป์, เชียงใหม่: 2542.

ประเวช คำสวัสดิ์.ซอสกิ วรรณกรรมห้องถิน เล่ม 1 เรื่อง อ่องแปดจ้อง(ชัยมงคลแปด). มปท,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.ซอสกิ วรรณกรรมห้องถิน เล่ม 2 เรื่อง เสกปืนเจ้าสีวิล(ประวัติพระสีวิล).มปท ,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.ซอสกิ วรรณกรรมห้องถิน เล่ม 3 เรื่อง ประวัติพระอุปคุต. มปท,2549.

ประเวช คำสวัสดิ์.ซอสกิ วรรณกรรมห้องถิน เล่ม 4 เรื่อง คากาจินดามณี. มปท,2549.

ประเวศ วะลี เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการการดำเนินงานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ
การพัฒนาหลักสูตร ครั้งที่ 1/2539. กรุงเทพมหานคร: 2539.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับตำแหน่งล่องฟ่องใต้และพิชลอยกระหง.mปท.mปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์! อกสารเผยแพร่เกี่ยวกับศาลเจ้าพ่อข้อมือเหล็กและศาลเจ้าพ่อเมืองแห่งนนทบุรี.

ประเสริฐ ประดิษฐ์ เอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องนิตานี (ฉบับปรับปรุง).มปท,2550.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.อกสารเผยแพร่'ประวัติหนังของคำ.มปท,มปป.

ประเสริฐ ประดิษฐ์.เอกสารเผยแพร่"ปอยป้ายหลอย "งานประจำปีบุชาพระชาตุดอยกองมุ ของ
ชาวจังหวัด แม่ฮ่องสอน.มปท.มปป.

พระครูญาณวีรากุ.ธรรมครรภารีก.หจก.เวียงพิงค์การพิมพ์,เชียงใหม่: 2519.

พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนาธรรมของวัดใน
พระพุทธศาสนา ศึกษา กรณีแหล่งเรียนรู้วัดของคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
มปท.มปป.

พระใบฎีกาศาสน์ สาส.โน.ประวัติประอปคต.พิมพ์ครั้งที่ 1. มปท., 2546.

พระใบฎีกาศาสาน์ สาส.โน.ประวัติวัดพระนอนและเมืองแม่่อ่องสอน.มปท,2541.

ภาคีสุขภาพชุมชนปีกตະวันออก. การศึกษาสถานการณ์ของชุมชน ชุมชนปีกตະวันออก ตำบล
จองคำ อําเภอเมือง จังหวัดแม่รื่งสอน. มปท,2546.

รองศาสตราจารย์ ดร. สมทรง บุรุษพัฒน์ และสrinnya คำเมือง. กะเหรี่ยงกะยัน สารานุกรมกู้มชาติ พันธุ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพยาบาล สำนักงาน จำกัด, 2542.

โรงเรียนห้องสอนศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน.ที่ระลึกงานเปิดอาคารอนุกฤษณ์ “บุญชูตรีทอง”.

สำนักพิมพ์พัฒนาการศึกษา, กรุงเทพมหานคร: 2533.

โรงเรียนห้องสอนศึกษา.เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาห้องถีนของเรา. มปท, 2549.

วัดกลางทุ่ง.หนังสือสวัสดิ์มต์และระเบียบการของวชเป็นศิลชีวินีและชีพราหมณ์.มป.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน คุณเมืองท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน นปท.มปป.

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน คู่มือท่องเที่ยวแม่ฮ่องสอน ประจำปี 2550

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน.แม่ฮ่องสอนสัมผัสเสน่ห์เส้นทางท่องเที่ยว
โครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน. มปท,มปป.

ศูนย์พัฒนาที่สูงปางต้องตามพระราชดำริ.เอกสารพระดำหนักปางตอง.มปท,มปป.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน โรงเรียนห้องสอนศึกษา.วิเคราะห์คิดชาวบ้านไทย.จังหวัดเชียงใหม่: 2540.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.หนังสือสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน รายงานประจำปี 2548. มปท, 2548.

ศูนย์ศิลปาชีพแม่ฮ่องสอน.เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, มปป.

สมทรง บุรุษพัฒนาและ สรินยา คำเมือง.สารานุสารนักกรอกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงกะยั้น. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2542.

สถานีตำรวจนครบาลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน.เอกสารสถานีตำรวจนครบาล.มปท, มปป.

สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดแม่ฮ่องสอน.เอกสารแผ่นพับ.มปท, มปป.

สภาพัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.สูตรอาหารและขนมไทย, มปท, 2548.

สภาพัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน.เอกสารประชาสัมพันธ์.มปท, 2548.

สวนไฝศึกษา.เอกสารศูนย์ศึกษาไฝธรรมชาติ.มปท, มปป.

สำนักงานการท่องเที่ยวภาคเหนือเขต 1.จังหวัดแม่ฮ่องสอน.มปท, 2540.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มปท,
2539.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน กระทรวง
วัฒนธรรม.ศิลปะการร้องเพลงพื้นบ้านไทยใหญ่ การแสดงความไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. จก.เจริญ
วัฒน์การพิมพ์, เชียงใหม่: 2549.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.รายงานการปฏิบัติงาน โครงการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์
ชุมชนประจำปี 2548 พื้นที่ดำเนินผลแม่ริม อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน .มปท, 2548.

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดแม่ฮ่องสอน .รายงานการปฏิบัติงานประจำปี
พ.ศ.2549. มปท, 2549.

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ร่องสอน .เอกสารของงานพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองแม่ร่องสอน. นปท,
2545.

สำนักงานเทศบาลเมืองแม่ร่องสอน. เอกสารประกอบการประชุมเตรียมจัดงานประเพณีปอย
เหลินสินธ์ ประจำปี 2550 ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 12 กันยายน 2550. นปท, 2550.

สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ร่องสอน. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตร และสหกรณ์. พิชีเชิดชงชาดีและ
เปิดอาคารพิพิธภัณฑ์ 100 ปี เทิดพระเกียติ 92 พรรษา. นปท, 2543.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ร่องสอน. ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน. พิมพ์ครั้ง
ที่ 1. ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญวัฒน์การพิมพ์, 2529.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ร่องสอน. ประวัติวัดจังหวัดแม่ร่องสอน. นปท,
นปป.

สำนักงานวัฒนาธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน. พิมพ์
ครั้งที่ 1. ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญวัฒน์การพิมพ์, 2529.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน. โครงการภูมิบ้าน ภูมิเมือง จังหวัดแม่ร่องสอน. นปท,
2548.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน. ประวัติวัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน, พิมพ์ครั้งที่ 1.
เจริญวัฒน์การพิมพ์. เชียงใหม่: 2549.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์
เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดแม่ร่องสอน. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ: 2542.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ร่องสอน. ก้าวต่อไปต่อสู่และการฟื้นฟูชีวิตริมแม่น้ำไทย. นปท.
2550.

เสรี พงศ์พิศ. คืนสู้รากเหง้า เทียนวรรษ, กรุงเทพมหานคร: 2529.

แสงสุรีย์ ลดาวัลย์. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนางสุนิตร ลดาวัลย์ ณ อยุธยา บ.ช., บ.ม.
พิมพ์ครั้งที่ 1. อัมรินทร์พิรินดิ่งแอนเฟริสลิสซิ่ง, กรุงเทพมหานคร: 2545.

หนังสือพิมพ์. มติชน. ประจำวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2546.

หนังสือพิมพ์. เชียงแม่ร่องสอน, ประจำวันที่ 10 สิงหาคม 2550.

อ่านที่ กัญจนพันธุ์. สถานภาพการวิจัยพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมไทยใหญ่. นปท, นปป.

อธิวโรกิกขุ.วัดกำก่อ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. จงเจริญการพิมพ์, กรุงเทพมหานคร: 2535.

เอกสารที่ ณ ตลาด ภูมิปัญญาชาวบ้านสีภูมิภาค: วิชีชิตและกระบวนการการเรียนรู้ของชาวไทย.

นนทบุรี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช: 2540.

เอกสารจากสำนักบินแม่ฮ่องสอน. นปท, นปป.

เอกสาร บ้านสวนกลางเมือง รีสอร์ท.นปท, นปป.

เอกสารน้ำพุร้อนพนาบ่อ.นปท, นปป.

เอกสาร โครงการพระราชดำริป่างตอง 2 (ปางอุ่ง)นปท, นปป.

เอกสารเผยแพร่.คู่มือการสำรวจและลงทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ สินค้า OTOP.พิมพ์ครั้งที่ 1

นปท, 2549.

เอกสารเผยแพร่ศูนย์ศิลปะเชิงหัตถศิลป์แม่ฮ่องสอน.นปท, นปป.

เอกสาร พระตำหนักป่างตอง.นปท, นปป.

เอกสาร ประวัติวัดป่าอุดมพร.นปท, นปป.

อ้างใน <http://www.culture.go.th/stuay.php?&YY=2548&MM=5&DD=16>

อ้างใน <http://student.swu.ac.th/hm4910100139/meancul.htm>

สืบค้นจาก www.baiyokechalet.com

สืบค้นจาก http://www.chumchonthai.or.th/member/showcontentdetail.asp?data_rec=256

สืบค้นจาก

<http://www.codi.or.th/baanmankong/index.php?option=articles&task=viewarticle&artid=26&Itemid=3>

สืบค้นจาก www.dhammadthai.org/day/kathin.php - 38k -

สืบค้นจาก www.dnp.go.th

สืบค้นจาก www.dnp.go.th/nursery/pud/wa.htm

สืบค้นจาก <http://www.earthhop.co.th/gettingthere/Thailand/MaeHongSon.html>

สืบค้นจาก www.7eleven.co.th

สืบค้นจาก www.forest.go.th/com_participate

สืบค้นจาก <http://www.geocities.com/sammok2002/tableservice.htm>

สืบค้นจาก www.geocities.com/prayat_2000/thethai/allshop.htm - 479k -

สืบค้นจาก <http://www.geocities.com/kadkamplaza>

สืบค้นจาก <http://gotoknow.org/blog/khinla/51920>

สืบค้นจาก <http://it.navoktech.ac.th/~4839010012/>

สืบค้นจาก www.Jareet.com

สืบค้นจาก www.kanchanapisek.or.th

สืบค้นจาก <http://www.geocities.com/kadkamplaza>

สืบค้นจาก www.kanchanapisek.or.th/kp8/lpa/lpa707.html

สืบค้นจาก <http://www.khonmuang.com/tt3.htm>

สืบค้นจาก <http://www.lannaworld.com/story/tales/jigjog.html>

สืบค้นจาก <http://www.lannaworld.com/story/tales/yeganpra.html>

สืบค้นจาก <http://www.maehongsontravel.com/tn/>

สืบค้นจาก <http://www.maehongsoncity.com/sabaicorner>

สืบค้นจาก <http://www.maehongsonculture.com>

สืบค้นจาก <http://www.machongsonholiday.com/home.php>

สืบค้นจาก www.mhsmountaininn.com

สืบค้นจาก <http://www.moohin.com/trips/maehongson/tntour/index.shtml>

สืบค้นจาก www.moohin.com/034/034b001.s_html

สืบค้นจาก www.moohin.com/food/034/food013.shtml - 61k -

สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=43130>

สืบค้นจาก http://www.onab.go.th/buddhism_day7.htm

สืบค้นจาก www.pikunthong.com

สืบค้นมาจาก <http://www.pooklon.com/contact.htm>

สืบค้นจาก <http://www.rosegarden-tours.com/about.html>

สืบค้นจาก www.salweennews.org/index.php?view=article&id=312

สืบค้นจาก <http://www.sat.or.th/maehongson.htm>

สืบค้นจาก http://www.tat.or.th/traveltrip.asp?prov_id=58&id=26

สืบค้นจาก <http://thai.tourismthailand.org/attraction/maehongson-58-1213-1.html>

ลีบคุ้นจาก<http://www.tourthai.com/province/maehongsorn/attraction-maenumpai.php>

ลีบคุ้นจาก www.travelmaehongson.org/accommodation-th.html - 118k -

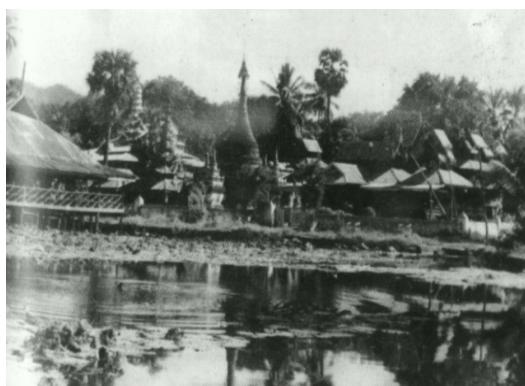
ភាគជនវក

ภาคพนวก ก

ภาคโน้นราณ

วัดจองคำ

หนองจองคำ

วัดจองคำ

หนองจองคำ

ถนนสิงหนาทบ้ำรุ่ง

ขบวนแห่ป่อยล่างลอง

ค่าาที่ยืนไปกลางหนอง

หนองจองคำ

การบดทำอนนสิงหนาทนำรุ่ง

ถนนสิงหนาทนำรุ่ง

ร.ต.ต.ศิริวัฒน์ ศรีวิชัย กำลังขี่จักรยานบริเวณขัวแಡง

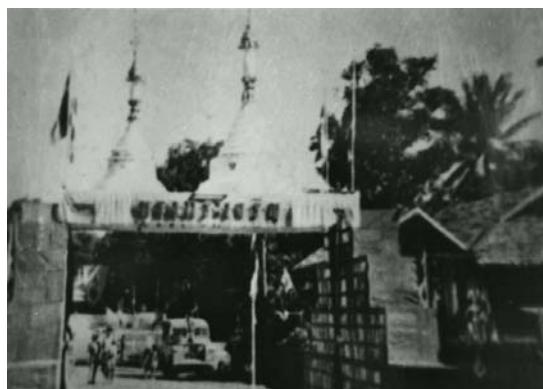
ชุมรับเสด็จ (บริเวณขัวเฝือก) เมื่อ พ.ศ.2508

วัด

ปอยส่างลอง

ชุมชนเสเด็จบริเวณสี่แยกกลางเมือง(ร้านลออ)

พระเจ้าอยู่หัวเสเด็จเยือนแม่ร่องสอนเมื่อพ.ศ. 2509

ทิวทัศน์แม่ร่องสอนในอดีต

สถานีอุตุนิยมวิทยาในอดีต

หอประชุมเทคนิคเมืองแม่อ่องสอน(อาคารหมอกใหม่ปัจจุบัน)   สนามบินแม่อ่องสอนในอดีต

เครื่องบินนอร์ทแมน(ที่ตกห้วยกล้ำยดอยปุย)

ข้าราชการในอดีต

ข้าราชการในอดีต

วัดหัวเวียง

สิงห์คู่(บริเวณวัดพระนون)

อ่าเภอหลังก้า

(บริเวณอาคารสำนักงานการท่องเที่ยวจ.แม่ฮ่องสอน)

ข้าราชการรอขึ้นเครื่องบิน

ทางเข้าตลาดบุนครี(สายหยุด)ในอดีต

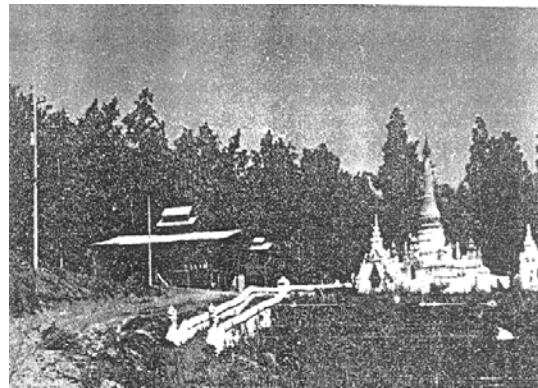
ถนนเส้นข้างบ้านพักอัยการในอดีต

ทิวทัศน์แม่ฮ่องสอนในอดีต

วัดกลางทุ่ง

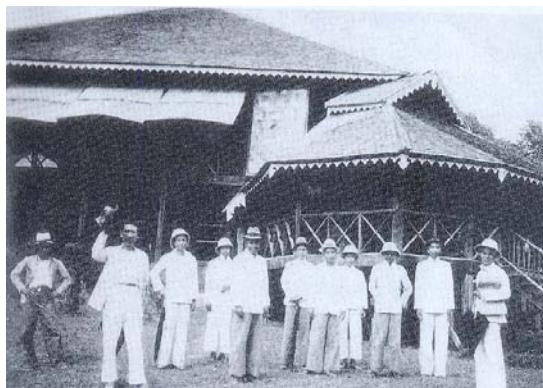
วัดพาอ่าง

สัญปนราฐอธิของเจ้าเมืองแม่ร่องสอน(บริเวณวัดพะน่อน)

บุนหู้เจ้าฟ้าแม่ร่องสอนองค์ที่ 4

บริษัทบอมเบย์เบอร์ม่า(บริเวณที่ทำการประปาในปัจจุบัน)

การทำไม้ในอดีต

หลังจากบริษัทเลิกกิจการใช้เป็นที่ทำการศาลากลางจังหวัด